

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

на тему **ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙ В
АНГЛІЙСЬКОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0359-2-а-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно)
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Інаценко Катерина Анатоліївна

Керівник: к. філол. н., доц. Веремчук Е. О.

Рецензент: к. пед. н., доц. Надточій Н. О.

Запоріжжя – 2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська
Освітньо-професійна програма Мова і література(англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
англійської філології

« _____ » _____ 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
ІНАЦЕНКО КАТЕРИНИ АНАТОЛІЇВНИ

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Особливості
концептуалізації емоцій в англійськомовній картині світу»

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Веремчук Ельдар Олександрович,
к. ф. н., доцент

затверджені наказом ЗНУ від 04.05.2020 року № 511-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 1 грудня
2020 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) _____
наукові роботи у галузі дослідження проблем вербалізації емоцій та теорії
картин світу.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які
потрібно розробити): _____
1) поняття про картину світу; 2) лексичні засоби вербалізації емоцій в
англійській мові 3) фразеологічні засоби вербалізації емоцій в англійській
мові.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Веремчук Е. О., к. ф. н., доц.	05.05.2020	05.05.2020
Розділ 1	Веремчук Е. О., к. ф. н., доц.	03.08.2020	03.08.2020
Розділ 2	Веремчук Е. О., к. ф. н., доц.	05.10.2020	05.10.2020
Висновки	Веремчук Е. О., к. ф. н., доц.	02.11.2020	02.11.2020

6. Дата видачі завдання 05.05.2020

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2020	виконано
2	Добір фактичного матеріалу	червень 2020	виконано
3	Написання вступу	липень 2020	виконано
4	Написання теоретичного розділу	серпень 2020	виконано
5	Написання практичного розділу	жовтень 2020	виконано
6	Формулювання висновків	листопад 2020	виконано
7	Проходження нормоконтролю	листопад 2020	виконано
8	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2020	виконано
9	Захист	грудень 2020	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____

К. А. Інаценко

Керівник роботи _____

Е. О. Веремчук

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

Бережний В. А.

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 60 сторінок, 66 джерел.

Об'єктом дослідження: корпус мовних засобів, які виражають емоції в англійській мові.

Мета роботи: виявлення лінгвальних засобів концептуалізації емоцій в англійськомовній картині світу.

Теоретико-методологічні засади: положення емотивної лінгвістики (Л. Ф. Барет, Н. А. Дмитрієва), теорії вербалізації емоцій (В. І. Шаховським, М. А. Дональд).

Отримані результати: емоції – це психологічний стан людини, який виникає внаслідок дії екзогенних збудників. На лінгвальному рівні вербалізація емоцій здійснюється лексичними одиницями, які складають корпус номінативних одиниць. В роботі були проаналізовані лексичні та фразеологічні засоби вираження позитивних та негативних емоцій в англійськомовній картині світу. Вербалізатори емоцій були класифікованими відповідно до різних критеріїв, зокрема за критерієм спрямованості – на мовця або на інших людей, за критеріїв стійкості – стійкі та тимчасові; за ступенем напруги – напружені та ненапружені; за аксіологічним критерієм – позитивні та негативні. Фразеологізми, на позначення позитивних емоцій розділяються на дві групи: 1) радість, захоплення; 2) здивування. Фразеологізми, що позначають негативні емоції розділяються на одиниці, які позначають назви кольорів, фразеологічні одиниці з лексемою *blood*, а також фразеологічні одиниці з назвою тварин.

Ключові слова: емоція, емотикон, картина світу, лексична одиниця, фразеологізм

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙ У СУЧАНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	7
1.1 Проблема класифікації емоцій в англійській мові.....	7
1.2 Теорія картин світу.....	11
1.3 Емотивні особливості англомовної картини світу.....	15
1.4 Засоби вербалізації емоцій в сучасній англійській мові.....	20
1.4.1 Лексичні засоби об'єктивації емоцій.....	20
1.4.2 Фразеологічні засоби вербалізації емоцій.....	26
РОЗДІЛ 2 ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙ ЛЕКСИЧНИМИ ЗАСОБАМИАНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	32
2.1 Вербалізація позитивних емоцій лексичними засобами англійської мови.....	32
2.2 Вербалізація негативних емоцій лексичними засобами англійської мови.....	43
РОЗДІЛ 3 ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙ ФРАЗЕОЛОГІЧНИМИ ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОЇМОВИ.....	55
3.1 Вербалізація позитивних емоцій фразеологічними засобами англійської мови.....	55
3.2 Вербалізація негативних емоцій фразеологічними засобами англійської мови.....	57
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64

ВСТУП

Сучасна антропоцентрична наукова парадигма спрямована на дослідження навколишнього світу в контексті його впливу на людину. Не винятком є й сучасна лінгвістика, у фокус якої потрапляють лінгвальні та екстралінгвальні явища, що розглядаються крізь призму людського сприйняття. Одним із найвагоміших аспектів людської сутності, що вирізняє людину з-поміж інших суб'єктів навколишнього світу є її здатність до прояву емоцій.

Емоції як психофізіологічне явище є невід'ємним компонентом людської особистості, а тому вони виступають важливим елементом життєвого досвіду. Завдяки емоціям людина здатна пізнавати світ, розвиватися, спілкуватися обмінюватися знаннями та досвідом. Саме тому дослідження емоцій з лінгвістичного погляду є важливим завданням сучасного мовознавства, оскільки лексеми, що вербалізують емоції якнайкраще розкривають суть цього явища, показують взаємозв'язок та взаємодію між різними видами емоцій та почуттів.

З погляду психології емоції вивчалися В. І. Шаховським [Шаховский 1987], М. А. Дональд [Donald 2001]. Граматичний аспект вираження емоційного плану особистості відображений у роботах В. І. Озюменко [Озюменко 2005]. Питанням вивчення вербалізації емоцій займалися такі вчені, як Л. Ф. Баррет [Barrett 2006], Н. А. Дмитрієва [Дмитриева 2014]. Завдяки працям таких вчених у мовознавстві сформувався окремий напрям – емотивна лінгвістика. Інтерпретація особливостей об'єктивації емоцій здійснювалась у контексті когнітивної лінгвістики та ґрунтується на працях таких вчених як Дж. Лакофф [Lakoff 1999], О. С. Кубрякова [Кубрякова 1988], А. Вежбицька [Вежбицкая 1997].

Однак попри існування досить великої кількості досліджень, присвячених аналізованій проблематиці, слід зазначити що питання

концептуалізації емоцій в англійській мові залишається відкритим у сучасному мовознавстві.

З огляду на це **актуальність** дослідження полягає у тому, що з одного боку емотивна сфера є важливим атрибутом людського життя, а з іншого – особливості її концептуалізації в англійській мові є недостатньо вивченими у сучасному мовознавстві.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі власного дослідження особливостей концептуалізації емоцій в англійській мові.

Метою наукової розвідки є виявлення лінгвальних засобів концептуалізації емоцій в англійськомовній картині світу. У відповідності з метою дослідження вбачається за необхідне виконання наступних **завдань**:

- систематизувати теоретико-методологічні засади дослідження емоцій в лінгвістичній науці;
- виявити емотивні особливості англійськомовної картини світу;
- встановити способи вербалізації емоцій в англійській мові;
- схарактеризувати лексичні та фразеологічні засоби концептуалізації емоцій в англійській мові;
- проаналізувати особливості функціонування емотивних лексем у художньому дискурсі.

Об'єктом дослідження є корпус мовних засобів, які виражають емоції в англійській мові, а **предметом** виступають їх структурні семантичні та епідігматичні особливості.

Матеріалом дослідження стало більше 200 номінативних одиниць, що були відібрані методом суцільної вибірки зі словників: "Longman Dictionary of Contemporary English", "Oxford Dictionary", "Cambridge Idioms Dictionary", "Etymology Dictionary". У якості ілюстративного матеріалу були використані художні тексти Дж. Роулінг «Гаррі Поттер» та С. Моема «Театр», що дало змогу проаналізувати функціонування відібраних лексем в текстах, що належать до різних хронологічних етапів розвитку літератури.

У науковій розвідці були застосовані загальнонаукові та лінгвістичні **методи**. Так, зокрема, метод аналізу та синтезу були використані для виділення сем в окремих лексико-семантичних варіантах лексичних одиниць та опису інтенціоналу їх значень, До лінгвістичних методів належать: метод наукового опису – надав змогу схарактеризувати корпус одиниць, що вербалізують емоції в англійській мові, метод аналізу словникових дефініцій – дозволив встановити семантику лексем, метод структурного аналізу – надав змогу виявити синтаксичні патерни, що використовуються для вербалізації емоцій, метод контекстуального аналізу – уможливив аналіз використання досліджуваних одиниць в літературних контекстах.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих результатів на заняттях з лексикології та практики іноземної мови.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У вступі зазначаються актуальність дослідження, об'єкт, предмет, поставлені мета та завдання, подано огляд літератури відповідно до заданої проблематики.

У першому розділі подаються теоретико-методологічні засади дослідження емоцій у лінгвістиці, аналізуються емотивна сфера особистості крізь призму лінгвокогнітології, описується способи концептуалізації емоцій.

У другому розділі надається детальний аналіз лексичних засобів вербалізації емоцій, подається їх класифікація.

Третій розділ присвячений висвітленню фразеологічних засобів експлікації емоцій, розкривається їх структура та типологія.

У висновках подані узагальнені результати роботи та окреслені перспективи подальшого дослідження.

Загальна кількість сторінок – 60, кількість використаних джерел – 66.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙ У СУЧАНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

1.1 Проблема класифікації емоцій в англійській мові

Емоції – це складний продукт духовної і пізнавальної діяльності людини. Вони є однією з форм відображення дійсності та становлять невід’ємну частину людського існування, відіграючи істотну роль у житті людини. У процесі пізнання реальної дійсності людина не залишається байдужою до пізнаваних нею об’єктів і явищ, вона реагує на них і висловлює своє ставлення. Це відношення виражається в різних оцінках, почуттях, які, в свою чергу, знаходять вираз у мові. Для лінгвістичного дослідження емоції – це «ідеальний (абстрактний) денотат» [Арнольд 1981, с. 52], і тому вивчення способів їх відображення в англійській мові і відображення прийнятих в даному мовному співтоваристві уявлень про емоції набуває особливої значущості та актуальності з точки зору подальшої розробки лінгвістичних методів вивчення значення слова і його маніфестації в тексті.

Емоції – це психічний, складний стан організму, що призводить до дії симпатичу нервової систему і підвищує життєдіяльність організму. Питання щодо виникнення і функції емоцій вивчали Ж. П. Сартр, П. К. Анохін, П. В. Якобсон та інші. Власне слово емоції походить від французького слова *emotion* – «хвилювання» та від латинського *emoveo* – «вражаю, хвилюю» [OED].

О. С. Нікіфоров розглядає емоції, як узагальнені чуттєві реакції, що виникають у відповідь на різноманітні за характером екзогенні (ті, що виходять із власних органів і тканин) сигнали, що обов’язково спричиняють

певні зміни у фізіологічному стані організму [Ахманова 1969]. К. К. Платонов, на відміну від попереднього визначення, вважає, що емоції відбивають певні об'єктивні відносини між предметами і явищами реального життя та потребами людини, і тому у свідомості вони викликають не образ предмета, а переживання.

Проблематика емоцій традиційно вивчається психологами і психоаналітиками [Литвинов 2007, с. 30], які виділяють різні функції емоцій: відбивну, регуляторну, когнітивну [Корнилов 2003, с. 156].

Вчені виділяють три основні емоційні стани: емоції, почуття, афекти [Шаховский 1987, с. 75]. Емоції – суб'єктивні реакції людини і тварин на вплив внутрішніх і зовнішніх подразників, які проявляються у вигляді задоволення або незадоволення, радості, страху і т. д. Емоції можуть викликатися як реальними, так і уявними ситуаціями. Емоції відносно слабо виявляються в зовнішній поведінці, іноді ззовні взагалі непомітні для сторонньої особи, якщо людина вміє добре приховувати свої почуття. Вони, супроводжуючи той або інший акт поведінки, навіть не завжди усвідомлюються, хоча всяке поведження, пов'язане з емоціями, оскільки спрямоване на задоволення потреби [Шаховский 1987]. Емоції зазвичай йдуть за актуалізацією мотиву. Вони є безпосереднім відбитком, переживання сформованих відносин, а не їх рефлексія.

Почуття – це особливий вид емоційних переживань, що носить чітко виражений предметний характер і відрізняється порівняною стійкістю. У цьому сенсі почуття пов'язані з певним об'єктом – конкретним або узагальненим (наприклад, почуття любові до людини, до Батьківщини). Слід зазначити, що стійке емоційне ставлення до об'єкта може не збігатися з емоційною реакцією на нього в конкретній скороминущій ситуації [Лобода 2013, с. 90].

Афекти – це особливий вид емоцій, що відрізняються великою силою, бурхливим протіканням, вираженими вегетативними симптомами (наприклад, страх, лютть). Це реакція, яка виникає в результаті вже досконалої

дії або вчинку і виражає собою її суб'єктивне емоційне забарвлення з точки зору того, якою мірою в результаті певного вчинку вдалося досягти поставленої мети, задовольнити стимульовану потребу. Афекти сприяють формуванню у перцепції так званих афективних комплексів, що виражають собою цілісність сприйняття певних ситуацій. Розвиток афекту підпорядковується наступному закону: чим сильнішим є вихідний мотиваційний стимул поведінки і чим більше зусиль довелося затратити на те, щоб його реалізувати, тим сильніше проявляється афект. На відміну від емоцій і почуттів афекти протікають бурхливо, швидко, супроводжуються різко вираженими органічними змінами і руховими реакціями [Арнольд 1981].

За впливом на життєдіяльність всі емоції поділяються на дві групи:

- стенічні, що підвищують життєдіяльність організму і дієздатність людини;
- астенічні, що пригнічують дієздатність людини, знижують енергію суб'єкта [Шаховский 1987, с. 84].

Розрізняють прості (нижчі) та складні (вищі) емоції. Прості (нижчі) – переживання, пов'язані із задоволенням або незадоволенням фізіологічних потреб. Характерна ознака складних емоцій полягає у тому, що вони виникають у результаті усвідомлення об'єкта, що викликав їх, розуміння їхнього життєвого значення.

Вчені неодноразово робили спроби виділити основні, «фундаментальні» емоції. Також треба відзначити, що різні вчені включають різні види емоцій у дану категорію емоційних станів. Так, в категорію емоцій деякі вчені включають такі позиції як агресивність (ворожість), апатія, депресія, інтерес, любов, симпатія, пристрась [Шаховский 1987, с. 85].

Б. Спіноза виділяв п'ять основних видів емоцій: «жадання» (“*desire*”), «радість» (“*joy*”), «смуток» (“*sadness*”), «здивування» (“*wonder*”), «презирство» (“*contempt*”) [Спіноза 2010, с. 276]. З іншого погляду можна виділити три пари найбільш простих емоційних переживань:

- задоволення – невдоволення;
- напруга – вирішення;
- збудження – заспокоєння.

Популярною є класифікація, запропонована американським психологом К. Ізардом. Вчений виділяє 11 базових емоційних станів таких, як: «гнів» (“*anger*”), «презирство» (“*contempt*”), «відраза» (“*disgust*”), “*distress*” («горе / страждання»), «страх» (“*fear*”), «провина» (“*guilt*”), «інтерес» (“*interest*”), «радість» (“*joy*”), «сором» (“*shame*”), «подив» (“*wonder*”), «збентеження» (“*embarrassment*”). Для цього дослідження важливим є поділ емоцій на позитивні та негативні, однак К. Ізард вважає, що «замість того, щоб говорити про негативні й позитивні емоції, було б правильніше вважати, що існують такі емоції, які сприяють підвищенню психологічної ентропії, та емоції, які, навпаки, полегшують конструктивну поведінку. Такий підхід дозволить нам зарахувати ту чи іншу емоцію до розряду позитивних або негативних, залежно від того, який вплив вона справляє на внутрішньособистісні процеси й процеси взаємодії особистості з найближчим соціальним оточенням при врахуванні більш загальних етнологічних й екологічних чинників» [Ізард 2003, с. 45].

Пол Екман виділяє 7 дещо інших фундаментальних емоційних станів людської психіки: «щастя» (“*happiness*”), «гнів» (“*anger*”), «огиди» (“*disgust*”), «страх» (“*fear*”), «презирство» (“*contempt*”), «журба» (“*sadness*”) та «здивування» (“*wonder*”) [Шаховский 1987, с. 160]. Існує позиція згідно з якою виділяють сім людських емоцій, які були названі основними (універсальними), в зв'язку з можливістю їх безпосереднього відображення на обличчі: «радість» (“*joy*”) / «щастя» (“*happiness*”), «здивування» (“*wonder*”), «страх» (“*fear*”), «відраза» (“*disgust*”) / «презирство» (“*contempt*”), «печаль» (“*sorrow*”), «гнів» (“*anger*”) / «лють» (“*fury*”) і «інтерес» / «цікавість» (“*interest*”) [Ekman 2004, с. 289].

Ці емоції визнані універсальними (міжнародними), оскільки вони схожим чином тлумачаться носіями різних мов. Усі інші емоції відносяться вченим до додаткових і розрізняються в кожній культурі.

Із розвитком когнітивістики емоційні стани отримали певне переосмислення та отримали назву емоційних концептів. Емоційний концепт визначається як етнічно, культурно зумовлене, складне структурно-сміслове, ментальне, як правило, лексично та / або фразеологічно вербалізоване утворення, яке базується на понятійній основі та містить, окрім поняття, образ, культурну цінність, а також функціонально замінює людині в процесі рефлексії та комунікації предмети світу, які викликають пристрасне ставлення до них людини [Кириченко 2002, с. 128]. У типології концептів емоційні концепти є універсальними, не регулятивними, непараметричними утвореннями [Киселюк 2009, с. 15].

Емоційні концепти як універсальні утворення відрізняються своєю загальністю та наднаціональним характером, вони мають загальнолюдську значимість. Нерегулятивний характер емоційних концептів означає позбавлення їх прескриптивних інтенцій та існування їх у мовній свідомості без будь-якого нормування моделей поведінки [Шумейко 2013, с. 12]. За ознакою непараметричності емоційні концепти характеризуються як такі, до яких доволі важко застосувати які-небудь критерії міри, оскільки вони профілюються на рівні відчуттів, уявлень і асоціацій. Таким чином, емоції є комплексним психічним явищем, яке визначає поведінку людини та впливає на її фізичну та розумову активність.

1.2 Теорія картин світу

Картиною світу в філософії, лінгвістиці, психології називається уявлення про світ, відбите в людській свідомості. Також іноді

використовуються синонімічні поняття: «бачення світу», «образ світу», «світобачення», «сприйняття світу», «модель світу», «образ дійсності», [Гончарова 2012].

Картина світу відтворює «специфіку людини і її буття, взаємини його з навколишньою дійсністю, найважливіші умови його існування в світі» [Постовалова 1988, с. 11]. У картині світу відображені головні компоненти людської свідомості – пізнавальний, моральний, естетичний, яким відповідають сфери: наука, мораль і право, мистецтво.

Історія становлення поняття «картина світу» пов'язана з розвитком фізики на рубежі XIX-XX століть. Власне термін «картина світу» був введений Л. Вітгенштейном як термін філософії і логіки в його «Логіко-філософському трактаті» [Фінікова 2019] для позначення системи образів, які взаємопов'язано відображають всю сукупність досягнутих наукою результатів пізнання світу. З 60-х років минулого століття проблема картини світу стала розглядатися семіотикою (праці німецького вченого Л. Вайсгербера [Weisgerber 1953]) при дослідженні первинних моделюючих систем (мови) і вторинних систем (міфу, релігії, фольклору, поезії, кіно, живопису, архітектури). Інтерес до проблеми картини світу також проявлявся ще в працях В. Гумбольдта [Гумбольдт 1989].

Слід однак зазначити, що більшість вчених при розгляді питання картина світу схильні виділяти два окремі поняття «концептуальна картина світу» та «мовна картина світу». При цьому ці два поняття є тісно пов'язаними одне з одним, проте вони не є тотожними. Термін «мовна картина світу» вказує на те, що носієм картини світу є мова, тоді як термін «концептуальна картина світу» вказує на те, з яких елементів складається обговорюваний гносеологічний об'єкт» [Морковкин 1996, с. 52]. Між картиною світу як відображенням реального світу і мовною картиною світу як фіксацією цього відображення існують складні відносини. Межі між ними здаються хиткими, невизначеними [Караулов 1976, с. 271].

Світ – це середовище, в якому живе людина. Відображення світу в свідомості, уявлення людини про світ, інформація про середовище – це картина світу. Інформація про середовище і людину, перероблена і зафіксована в мові – це відповідно мовна картина світу.

Носієм як картини світу, так і мовної картини світу виступає людина – мовна особистість або певна спільнота. Таким чином розмежовуються індивідуальні і колективні картини світу.

Пізнання людиною об'єктивної реальності полягає у створенні картини світу. Джерела її формування відповідно до поглядів В. В. Морковкіна можуть бути наступними:

- а) вроджене знання;
- б) знання, отримане людиною в результаті її практичної діяльності - досвід взаємодії людини з природою і соціумом;
- в) знання, отримане з текстів, з якими людина знайомиться протягом свого життя;
- г) знання, вироблене в процесі мислення;
- д) знання, що опосередковане рідною мовою – «когнітивний спадок певного етносу [Морковкин 1996, с. 32–43].

Картина світу може бути глобальною, загальнолюдською, оскільки містить в собі логіку людського мислення. В цьому сенсі картини світу у всіх людей мають загальні риси, оскільки людське мислення здійснюється за єдиними законами. Однак у представників різних епох, різних соціальних, вікових груп, різних областей наукового знання і професій картини світу можуть бути різними. Люди, що говорять на різних мовах, можуть мати при певних умовах близькі картини світу, а люди, що говорять на одній мові, – різні. В картині світу взаємодіє загальнолюдське, національне, соціальне та особистісне.

Таким чином, мовна картина світу відноситься до картини світу як частина до цілого, займаючи при цьому значний її простір, оскільки знання, яке виражається рідною мовою, набагато перевершує за обсягом і якісному

розмаїттю знання, отримане з усіх інших джерел, разом узятих [Фінікова 2019, с. 345]. Однак, мовна картина світу, накладаючись на концептуальну картину покриває її не повністю. «Мовна картина світу здатна відобразити лише частину «образу світу» [Залевская 2003, с. 46]. Це відбувається через протиріччя нескінченності світу та скінченністю дискретних мовних одиниць [Залевская 2003, с. 43]. О. С. Кубрякова висловлює думку про вбудованість мовної картини світу в концептуальну як частини в ціле: «Мовна картина світу розглядається як важлива складова частина загальної концептуальної моделі світу в голові людини, тобто сукупності уявлень і знань людини про світ, інтегрованої в якусь ціле і допомагає людині в її подальшій орієнтації при сприйнятті і пізнанні світу» [Кубрякова 1988, с. 169].

О. С. Кубрякова також виділяє три зони «впливу мови на формування концептів і понять, тобто зони, в яких є невідповідність концептуального змісту мовному, зображуючи їх у вигляді дотичних, вбудованих один в одного кіл різної величини, різного діаметру. Перша зона відображає безпосередній вплив мови на формування концептів і понять; друга – опосередкований вплив, коли мова лише виступає відправною точкою для формування узагальнень та абстракцій, які не мають повного мовного вираження; третя зона не має вербального вираження взагалі [Кубрякова 1988, с. 145–146].

В. А. Маслова також вважає, що «концептуальна картина світу набагато багатша, ніж мовна [Маслова 2004, с. 50]. Це доводиться тим фактом, що концептуальна картина світу може бути представлена за допомогою просторових (верх-низ, правий-лівий, схід-захід, далекий-близький), тимчасових (день-ніч, зима-літо), кількісних, етичних та інших параметрів.

У процесі пізнання світу людина постійно розвиває, коригує картину світу, і це відбувається досить швидко. Мовна ж картина світу закономірно змінюється повільніше, вона консервативна і довго зберігає архаїчні елементи ранніх картин. Ці елементи є основою для створення нової картини

світу, оскільки вони в процесі пізнання наповнюються новим змістом. При цьому мовна картина світу здатна утримувати в собі і застарілі, і нові картини світу [Фінікова 2019, с. 351].

Таким чином, концептуальна картина є ширшою за мовну картину, і таке твердження є справедливим і в контексті об'єкта даного дослідження. Сфера людських емоцій є багатогранною та не може бути експлікована повною мірою за допомогою слів, а, отже, емотивний фрагмент мовної картини світу є меншим за наповненням ніж емотивний фрагмент концептуальної картини. Однак, з поглядів мовознавства у фокус дослідження потрапляє саме фрагмент мовної картини світу, що й буде розглянуте в наступних підрозділах.

1.3 Емотивні особливості англомовної картини світу

У сучасному мовознавстві емоції розглядаються як специфічна, своєрідна форма відображення і оцінки навколишньої дійсності [Виноградов 1977, с. 143]. Емоції виступають фундаментом міжособистісного спілкування. Існування людського суспільства нерозривно пов'язане з емоційною діяльністю. Як зазначалось у попередньому підрозділі емоції – це специфічна, своєрідна форма відображення і оцінки навколишньої дійсності людиною. При цьому, незважаючи на універсальність емоцій, у різних мовах їх вербалізація має певну специфіку. Кожна мова накладає свою власну класифікацію на емоційний досвід людини в залежності від особливостей світосприйняття етносом навколишньої дійсності. Мовне вираження емоцій обумовлено культурними особливостями соціуму і поведінковими реакціями його представників.

Існують народи, в характері яких домінує експресивність. Вони схильні відкрито виражати свої емоції, придушення яких вважається чимось

протиприродним. До іншої категорії відносяться народи, в характері яких переважає самоконтроль, надмірний прояв почуттів сприймається як щось вульгарне, антигромадське. Англійці, у яких самовладання вважається головним достоїнством, відносяться до другої категорії.

Для англійської культури властиво прояв стриманих манер і контролю над проявом почуттів. Саме такі риси поведінки відповідають вимогам соціальних і культурних норм, викликаючи повагу суспільства. Навпаки, неприкритий прояв емоційності вважається ознакою поганого тону, який змушує свідків такої ситуації відчувати моральний дискомфорт.

Характеризуючи схильність британців до стриманості і недовомовленості, вчені відзначають, що ці якості, немов якась в'язка речовина склеюють до купи окремі елементи характеру. «І патріотизм, і ненависть, і практичність, і божество, і натхнення, і сміх, і сльози, і любов – все пофарбовано стриманими тонами» [Алефиренко 2004, с. 186–187]. Деякі дослідники схильні дотримуватися більш жорсткої позиції, зауважуючи, що англійських дітей буквально з народження вчать не виявляти своїх справжніх почуттів, тобто попросту лицемірити, і пригнічувати будь-яку нестриманість, щоб випадково когось не образити, адже зовнішній вигляд, видимість пристойності – ось що для англійця найважливіше [Вольф 2002, с. 237].

Такі поняття, як “*reserve*” («стриманість»), “*understatement*” («недовомовленість»), “*gentle*” («спокійний, ввічливий») є важливими характеристиками поведінки представника англосаксонського суспільства. Це підтверджують і результати деяких досліджень, згідно з якими англійці пишаються своєю люб’язністю, увагою до інших (*consideration for others*) і засуджують насамперед запальність і нестриманість [Вежбицкая 1997, с. 83]. Саме такий стиль поведінки вважається ознакою зрілості особистості.

Культура поведінки безпосередньо відбивається в певних вербальних формах. Так, слово “*emotional*” («емоційний») оцінюється в англійській мові скоріше негативно “*Stop behaving so emotionally!*” Більш того, слово «емоційність» (“*emotionalism*”) означає надмірний прояв емоцій або стан, у

якому людина втрачає контроль над ними. Вираз *“tired and emotional”* («втомлений і емоційний») в англійській мові використовують, коли говорять про п'яну людину. А ось прикметник *“dispassionate”* («безпристрасний, спокійний»), навпаки, володіє позитивною конотацією [Вежицкая 1997, с. 85].

Можна навести й інші мовні факти, щоб проілюструвати прагнення англійців до самоконтролю. Якщо говорити про такі емоції, як гнів, то в англійській мові існує велика група виразів, пов'язана з необхідністю контролю цієї емоції: *“to hide one’s anger”* («приховувати свій гнів / злість»), *“to control one’s anger”* («контролювати свій гнів / злість»), *“to swallow one’s anger”* («проковтнути свій гнів / злість»), *“to contain one’s anger”* («стримувати свій гнів / злість») [CED; LDCE]. Ці приклади підтверджують, що англійській культурі властиві приглушені і контрольовані емоції, прагнення до стриманості і придушення негативних емоцій, самоконтроль. Англійцям властиво несхвальне ставлення до нестримуваного словесного потоку почуттів.

Англійцям характерним є добре вироблений механізм гальмування емоцій. Подібна манера поведінки, холодне ставлення в спілкуванні з іншими людьми сприяло формуванню етнічного стереотипу англійців як людей манірних, пихатих і зарозумілих. При зустрічі з перешкодою їх вміння володіти собою трансформується у вперту одержимість. Їх вроджена відсутність демонстративності підкріплюються боязню вторгнення в особисте життя. Характерно, що стримана поведінка вважається обов'язковою нормою не тільки в суспільстві сторонніх людей, але і в сімейному колі [Цветков 2013, с. 47].

Такі риси англійського національного характеру, тобто стриманість, прагнення приховати прояв своїх почуттів, добре відомі серед представників інших народів і стали своєрідним стереотипом. Найчастіше подібну поведінку приймають за холодність, навіть зарозумілість, і це може перешкодити успішному міжкультурному діалогу та формуванню

адекватного, позитивного сприйняття співрозмовника [Donald 2001, с. 312]. Так, наприклад, в українській мовній свідомості відкритий прояв емоцій оцінюється позитивно. Зрозуміло, такі відмінності привносять певні труднощі в міжнаціональне і міжкультурне спілкування. Тим часом це лише зовнішній образ англійця, адже насправді при уявній емоційній стриманості, всередині він може бути сповнений емоцій.

Зауважимо, що поряд з поширеним судженням про англійські манірності, загальновідомим є і той факт, що представники англосаксонської культури зазвичай ведуть себе спокійно і радісно, демонструючи оточуючим позитивний настрій і на практиці застосовуючи англійський вираз “*keep smiling*” («*посміхайся*»). Це може здатися дивним, враховуючи постулат про горезвісну англійську стриманість. В англосаксонському світі прийнято посміхатися навіть без приводу, оскільки це прояв вихованості і хорошого тону, варто згадати прислів'я “*A smile opens many doors*” («*Посмішка відкриває багато дверей*»). Вчені зазначають, що в англосаксонському світі посмішка – це не тільки біологічна реакція на позитивні емоції, але і формальний знак культури, який не має нічого спільного з щирим розташуванням до того, кому ти посміхаєшся; це знак того, що у вас немає агресивних намірів, спосіб формальної демонстрації оточуючим своєї приналежності до певної культури, до певного суспільства [Елизарова 2005, с. 337].

На вербальному рівні схильність до підкресленого прояву оптимістичного настрою проявляється у використанні емоційно і оціночно забарвленої лексики “*absolute*” («*бездоганний*»), “*perfect*” («*неперевершений*»), “*nice*” («*гарний*»), “*great*” («*чудовий*»), “*wonderful*” («*дивовижний*») і т. д., що може здатися недоречним перебільшенням [Kitayama 1994]. Необхідно пам'ятати про те, що застосування подібної лексики в процесі комунікації свідчить не про емоційний стан мовця, а скоріше про висловлення їм свого ставлення до кого-небудь або чого-небудь. Усе це служить для того, щоб демонструвати оточуючим гарний настрій і

оптимізм, які є важливою частиною етикету в англomовному світі. Така поведінка також часто незрозуміла представникам інших національностей і може навіть сприйматися негативно [Захарова 1999, с. 46].

Виникає парадокс, адже якщо слідувати логіці, то стриманість англійців повинна знаходити відображення і в їх зовнішній поведінці. Відповідь криється в тому, що в лінгвістиці прийнято розрізняти емотивну і емоційну комунікації. Емотивна комунікація – це спонтанний прояв емоцій як відображення внутрішнього стану, без урахування реакції оточуючих. Емотивна комунікація – це контрольована демонстрація емоцій, яка використовується для впливу на оточуючих, впливаючи на сприйняття ними ситуації [Елизарова 2005, с. 347]. Очевидно, що для англійської культури характерна стриманість в емоційній комунікації, тоді як для емотивна комунікація, яка несе соціальну функцію, яскраво виражена, що пов'язано з англійською ввічливістю.

Слід також зазначити, що в англійській мові інтонація безпосередньо впливає на зміст висловлювання. Адже вона може надавати одному й тому ж висловлюванню різної емоційно-модальної спрямованості і насиченості, а також змінювати його комунікативний тип. Було встановлено, що реєстр висоти тону, руху висоти тону і відносна повнота звуку є характеристиками висловлювання подиву [Кузенко 2000, с. 80].

У процесі розвитку будь-якого людського співтовариства його культура і мова утворюють єдиний комплекс. Результати вербалізації емоцій в англійській мові, наведені вище, свідчать про те, що головними факторами при формуванні лінгвістичних категорій є культурні особливості англійського соціуму. Культура формує мовне членування дійсності, яке є прямим відображенням тих чи інших культурно-етнічних домінант.

1.4 Засоби вербалізації емоцій в сучасній англійській мові

1.4.1 Лексичні засоби об'єктивації емоцій. Емоції є присутніми в будь-якій людині в більшій чи меншій мірі, і їх вираження проявляється безпосередньо під час спілкування. Вчені виділяють два види спілкування: вербальне і невербальне. Вербальне спілкування – це такий вид комунікації, що здійснюється за допомогою слів. Головним засобом тут слугує мова, як система знаків [Barrett 2007]. Окрім того, що вона обумовлює людське спілкування, вона також бере участь у розумовій діяльності, виступає способом вираження самосвідомості особистості.

При невербальному спілкуванні засобом передачі інформації є такі знаки: пози, жести, міміка, інтонації, погляди, інтер'єр. У цьому випадку знак – це будь-який матеріальний об'єкт (предмет, явище, подія), який виступає в якості вказівки і позначення і використовується для придбання, зберігання, переробки і передачі інформації [Харченко 1976, с. 57]. Невербальні засоби спілкування найчастіше використовуються для встановлення емоційного контакту з співрозмовником, а також для підтримки емоційного контакту в процесі бесіди.

Позначення емоції можуть посідати ініціальну, медіальну, фінальну позиції у структурі персонажного мовлення. В ініціальній позиції опис емоції передуює вербальній частині висловлення, створюючи емоційну основу для вербальної частини повідомлення, у медіальній позиції невербальні засоби супроводжують й уточнюють зміст вербального повідомлення, у фінальній позиції невербальні засоби завершують вербальне повідомлення, дублюючи його [Reuning 1941].

Однак все ж таки найбільш повно комунікація здійснюється засобами мови. Мова виступає вербалізатором навколишньої дійсності, точніше її рецепції людською свідомістю. Отже, доходимо висновку, що мова відіграє важливу роль у процесі об'єктивації людських емоцій. Як зазначають вчені,

один з універсальних і найбільш поширених способів актуалізації емоцій полягає в їх вербалізації у зовнішньому мовленні за допомогою спеціальних мовних засобів і мовленнєвих механізмів [Шаховский 1987, с. 32]. Слід зазначити, що під спеціальними мовними засобами тут маються на увазі емотивні слова і вирази (емотиви), що мають емоційну значущість на основі свого семного складу.

Експресивні способи номінації надають багатий матеріал для дослідження механізмів об'єктивації емоційних станів людини. Емоційні мовні акти можна розглядати як своєрідне вмістилище функціонування, репрезентації та фіксування відносин комунікантів один до одного і до світу. У комунікативних ситуаціях, що відрізняються високим ступенем емоційності, часто використовуються мовні одиниці зі специфічною семантикою і структурою [Besemeres 2002, с. 239].

До основних вербальних способів передачі емоцій слід віднести лексичні, фонетичні, синтаксичні, фразеологічні та стилістичні засоби, які виступають інтегральною частиною емоційної мовної картини світу.

Емоція – це короткотривале почуття і мовці нерідко відчувають труднощі, намагаючись підібрати найбільш влучні лексичні засоби його вираження. Сутність механізму опосередкування емоцій у мовленні пояснюється таким чином: людина здатна відобразити в мові не просто навколишній світ, а тільки те, що є необхідним у даний момент, що видається для неї значимим [Goddard 2007]. Цей процес регулюють емоції, які виступають у ролі посередника між світом і його відображенням у мові. Емоції як психічне явище відтворюють у свідомості людей їх емоційне ставлення до дійсності. Емоційне оцінювання дійсності відображається в семантиці мовних засобів, що використовуються для вербалізації [Шаховский 2008, с. 10–15].

Лексичний фонд власне емотивних засобів мови формують емотиви – спеціальні лексичні одиниці, що виражають емоції [Шаховский 1975, с. 54]. У своїй семантичній структурі вони обов'язково містять емоційний

компонент. У залежності від типу емотивної семантики, всі емотиви поділяються на афективи, в яких емотивна семантика складає єдиний зміст семантики слова *Ah! Gee! Why!*, та конотативи, в яких емотивні семи супроводжують основне логіко-предметне значення: *rascal, rogue, scamp*. Ці обидві групи лексики є емотивними як у мові, так і в мовленні [Шанский 1985, с. 12]. Однак є група слів, які в мові є нейтральними, але мають емоційний потенціал, що реалізується в процесі функціонування в мовленні. Наприклад:

“Oh, dear, dear, you do look a sight, Dad... I never saw such a sketch, though I expect I’m bad enough, goodness knows!” “I’ve dropped my eyeglasses, that’s all what’s wrong with me.” [Pristley 2014, с. 78]. («Ой лишенько, лишенько, ти чудесно виглядаєш. Я ніколи не бачив такого ескізу. Я достатньо поганий, бачить Бог. Я зняв свої окуляри, це все, що було зі мною не так».) Нейтральне слово *sketch* в наведеному контексті означає «чудовисько».

На синтаксичному рівні для вираження емоцій можуть вживатися окличні, питальні, еліптичні, інвертовані речення, вставні елементи. Чим вищий ступінь емоційного напруження, тим вищий ступінь дезорганізації синтаксичної структури. Перерваність, повтори, незакінченість синтаксичних конструкцій характерні для високої концентрації емоцій [Калита 2001, с. 321].

Хоч і неможливо виділити набір синтаксичних структур, що використовуються для вираження певної емоції, все ж можна простежити деякі закономірності. Наприклад, для вираження подиву характерні питальні, питально-заперечні структури, повтори, перервані та незакінчені речення [Изард 2003, с. 326]. Наприклад, *“Arthur Badcock? But - he was - he was Heather Badcock’s husband. Aren’t you perhaps making a little mistake?”* («Артур Бедкок... він був... він був чоловіком Хізер Бедкок. Хіба ви не помиляєтеся?») [Christie 2002, с. 234]

Окличні речення та дезорганізація структури часто вживається для передачі негативних почуттів: “*Clive (With a wild, hopeless grief). Mother! Oh, it goes on and on. No meeting. Never...*” («Клайв (з диким та безнадійним горем). Мамо! О, кінця краю не видно. Ніякої зустрічі. Ніколи...») [Christie 2002, с. 245]

У реченні вигуки також виконують комунікативну й емотивну функції, що свідчить про їх важливу роль у мовленнєвому акті. Деякі лінгвісти (Р. А. Бурдакова, Є. Є. Корді, О. О. Реформатський) вважають, що вигуки взагалі не мають предметно-логічного значення: не означають поняття. У результаті поглибленого аналізу вигук *Oh!* вченими було встановлено понад 100 різновидів його відтінків [Вежбицкая 1997, с. 25].

“*Oh, I’m so glad; Oh, I’m so sorry; Oh, how unexpected!*” («О, я такий радий; о, мені так жаль; о, як неочікувано!») [Моем 2006, с. 123]

Вигуки є своєрідним розрядом слів, які відбивають емоційне враження від навколишнього світу не розчленовано, посідають особливе місце в системі частин мови, оскільки не належать ні до самостійних, ні до службових частин мови [Бабчук 2014, с. 5–6]. У реченні вигуки виконують комунікативну й емотивну функції, що свідчить про їх важливу роль у мовленнєвому акті [Убальдо 2006, с. 401]. Їх можна вважати комунікативно зумовленими одиницями, тому що їхні значення виявляються переважно в процесі спілкування та залежать від контексту, іноді пов’язані з невербальними засобами комунікації.

Відтак, головною функцією вигуків є вербалізація емоцій, вияв яких має національно-культурні особливості [Бабчук 2014, с. 18]. Як зазначає В. І. Шаховський, емотивна лексика, незалежно від питомої ваги емотивної семантики, має понятійний компонент. Емотиви виражають і емоцію, і поняття, пов’язане з цією емоцією. У реченні вигуки виконують комунікативну й емотивну функції, що свідчить про їх важливу роль у мовленнєвому акті [Шаховский 1975, с. 37].

Вигуки виражають почуття недиференційовано [Трофімова 2010, с. 57]. Так, наприклад, англійські вигуки *Oh! Ah!* («*O!*», «*A!*») можуть використовуватись для вираження горя, переляку, здивування, задоволення, незадоволення, розчарування й ін.

У функції вигуків використовуються також і вигуки типу *What! Why!* («*Що!*», «*Чому!*»). Поставлені перед будь-яким реченням, вони посилюють ефект здивування, гніву і т. п.

“*What! Nobody told me that*” («*Що! Ніхто мені про це не сказав*»).

Іноді також вживають синтаксичні структури зі звертанням, які слугують не тільки для виконання своєї первинної денотативної функції, але й для виділення ознак тієї чи іншої особи в функції емоційної номінації. Використання звертання в цій функції пов’язане з проявом різних емоцій: радості, захоплення, відчаю, гніву, переляку й ін. Характерним початком емоційно забарвленого тексту є повтор звертання. При вираженні відчаю такий повтор вводить наказові структури, при вираженні страху використовуються питальні речення:

“*Dorian, Dorian, don't leave me!*” («*Доріан, Доріан, не покидай мене!*»)

“*Lilly, Lilly, don't go away!*” («*Лілі, Лілі не йди!*»)

“*Margaret! Margaret! What shall I do?*” («*Маргарет! Маргарет! Що мені зробити?*») [Моем 2006, с. 125]

На фонетичному рівні дослідники висловлюють припущення про існування зв'язку між входженням певного звуку до складу слова та значенням цього слова. За їх твердженням, звук може викликати у свідомості мовців певне значення, тобто замінювати собою предмет чи дію, стаючи їхнім символом. А оскільки явища реального світу оцінюються тим, хто сприймає, то його оцінки переносяться і на звуки, що супроводжують ці явища. Так виникають символічні значення звуків узагалі, які поширюються на звуки мовлення [Крисанова 2001, с. 70]. При цьому певні звуки здатні викликати відповідне коло асоціацій. О. П. Журавльов на підставі численних експериментів довів, що звуки мають певний зміст і певне значення.

На сучасному етапі можна стверджувати, що фонемі несуть головним чином інформацію сенсорно-емотивного характеру. Наприклад, звукосполучення [sl] передає неприємні асоціації: “*slime*” («слиз»), “*slither*” («зісковзувати»), “*slug*” («слимак»), “*sloppy*” («сльотавий») і т. ін. Негативні почуття також викликає звукосполучення [kr]: “*crash*” («крах»), “*crack*” («тріщина»), “*crunch*” («перелом») та ін.

На позначення емоцій використовують також стилістичні засоби, наприклад: “*Elizabeth was dreaming. She was in an empty white room and she was dancing around, sprinkling and splashing colours of paint all around her. She was singing a song. She was so happy and free as she leaped around the room, watching the thick, pulpy paint land on the walls with splish, splosh.*” («Елізабет мріяла. Вона була в порожній білій кімнаті і вона танцювала і розбрискувала фарби навколо себе. Вона співала пісню. Вона була така щаслива і вільна, коли стрибала по кімнаті, спостерігаючи за густим і м'яким островком фарб на стіні з бризками») [Моем 2006, с. 135].

У цьому прикладі наочно представлено використання паралельних конструкцій: “*She was in the room. She was dancing. She was happy*” («Вона була в кімнаті. Вона танцювала. Вона була щаслива.»), ономотопії: “*splish*”, “*splosh*” і перерахування: “*She was dancing, sprinkling and splashing colours...*” («Вона танцювала, розбрискуючи і розбрискуючи кольори»), що підкреслює радісний стан героїні роману [Моем 2006, с. 147].

Використання порівняння в наступному прикладі, з одного боку, свідчить про те, що запах лохини подобається Елізабет і викликає в ній радісні нотки, що також підкреслюється епітетами “*fresh*” («свіжий»), “*sweet*” («солодкий»), з іншого боку, відчуття цього ягідного аромату доставляє їй особливе задоволення: “*She felt his warm breath on her neck, smelled his skin; fresh and sweet, as though he had bathed in blueberries*” («Вона відчула його теплий подих на своїй шиї, запах його шкіри, свіжої та солодкої, начебто він купався в лохині») [Моем 2006, с. 212].

Отже, в процесі комунікації можуть бути виділені різні способи вербалізації емоцій. Техніки вербалізації емоцій включають:

1. Безпосередню вербалізацію власних емоційних станів комуніканта.
2. Непряму (опосередковану) вербалізацію емоцій.
3. Метафоричну вербалізацію емоційних станів комуніканта.

Згідно поглядів В. І. Шаховського, існує чотири групи лексики для мовної репрезентації емоцій:

- лексика, що називає емоції;
- лексика, що описує емоції;
- лексичні одиниці, які набувають емоційне забарвлення в контексті

[Шаховский 1987, с. 145].

- лексичні одиниці, емоційна значущість яких створюється за допомогою словотворчих засобів.

Останній тип реалізується за участю словотвірних морфем. До емотивних суфіксів англійської мови слід віднести – *y*, – *ling*, – *let*, – *ster*, – *kin*, – *ette*, – *ard*. Якщо емотивно нейтральна коренева морфема поєднується з емотивним афіксом, лексична одиниця набуває емоційного забарвлення: *daddy*, *kiddy*, *girlie*, *tommy*. У деяких випадках той самий суфікс реалізує у різних дериватах полярну мотивність: *dafty*, *softy ma daddy*, *birdy*. Такі суфікси є потенційно амбівалентними.

Усю сукупність лексики, що виражає емоції можна представити у вигляді лексико-семантичного поля, що буде розглянуте в наступному підрозділі.

1.4.2 Фразеологічні засоби вербалізації емоцій. Існує велика кількість класифікацій фразеологізмів, але найвідомішою вважається класифікація В. В. Виноградова. Відповідно до поглядів вченого всі фразеологічні одиниці поділяються на три групи: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення.

Фразеологічні зрощення – це абсолютно неподільні, стійкі поєднання, загальне значення яких не залежить від значення їх складових. Фразеологічні зрощення з'явилися на базі переносних значень компонентів, які перестали бути зрозумілими в сучасній англійській мові. Образність фразеологічних зрощень розкривається лише історично, тому для них переносне значення є основним.

Фразеологічні зрощення володіють рядом характерних ознак, а саме:

- 1) вони можуть включати некротизми – слова, які ніде, окрім даного зрощення, не вживаються;
- 2) архаїзми також можуть входити до складу зрощень;
- 3) вони синтаксично нероздільні;
- 4) в більшості випадків в них неможлива перестановка компонентів;
- 5) вони не мають у своєму складі додаткових слів [Виноградов 1977, с. 150].

Фразеологічні єдності – це такі стійкі поєднання слів, в яких за наявності загального переносного значення зберігаються ознаки семантичної нарізності компонентів. Фразеологічні єдності деякою мірою зближуються із фразеологічними зрощеннями своєю образністю, метафоричністю. Але, на відміну, від фразеологічних зрощень, де зміст розкривається лише діахронічно, у фразеологічних єдностях образність зрозуміла на синхронному етапі існування мови [Шаховский 2008, с. 314].

Характерними ознаками фразеологічних єдностей є:

- можливість збігу з існуючими словосполуками;
- збереження значення окремих компонентів;
- неможливість заміни одних компонентів іншими;
- емоційно-експресивна забарвленість;
- наявність синонімів із словами або іншими фразеологізмами [Гуменюк 2010, с. 15].

Фразеологічні сполучення – це стійкі звороти, до складу яких входять слова з вільним та фразеологічно-зв'язаним значенням.

Ознаками фразеологічних сполучень є:

- допущення варіантності одного з компонентів;
- можливість синонімічної заміни стрижневого слова;
- можливість включення визначень;
- можливість перестановки компонентів;
- обов'язковість вільного вживання одного з компонентів і зв'язаність

вживання іншого [Кунин 2005, с. 315].

М. М. Шанський виділив четвертий семантичний тип фразеологічних одиниць – так звані «фразеологічні вирази» – стійкі в своєму складі і вживанні фразеологічні звороти, які цілком складаються із слів з вільним номінативним значенням і семантично подільні. Їх єдина особливість – відтворюваність – вони використовуються як готові мовні одиниці з постійним лексичним складом і певною семантикою [Шанський 1985, с. 115].

Отже, фразеологічні вирази – це звороти з буквального значенням компонентів.

Відповідно до структурного погляду фразеологізми можна поділити на сім основних структурних типів:

1. Одновершинні фразеологічні одиниці, тобто обороти, що складаються з однієї самостійної й однієї службової лексеми або однієї самостійної і двох або трьох службових лексем.

2. Фразеологічні одиниці зі структурою підрядного або сурядного словосполучення.

3. Фразеологічні одиниці з частково предикативною структурою (тобто лексема + підрядне речення).

4. Фразеологічні одиниці зі структурою підрядного речення.

5. Номінативно-комунікативні фразеологічні одиниці, тобто дієслівні обороти зі структурою словосполучення з дієсловом в інфінітиві і зі структурою пропозиції з дієсловом в пасивному стані.

6. Фразеологічні одиниці зі структурою простого або складного речення.

7. Еквіваленти пропозиції, тобто деякі структурні типи вигуків оборотів, що мають силу висловлювання і характеризуються самостійною інтонацією. Віднесення вигуків цього структурного типу до еквівалентів пропозиції не є безперечним, про що свідчить думка В. В. Виноградова: «питання про те, чи утворюють і чи можуть утворити вигуки пропозиції, чи є вони «словами-реченнями», до цих пір служить предметом жвавих суперечок у синтаксистів» [Виноградов 1977, с. 147].

За тематичною класифікацією В. М. Телії фразеологізми поділяються на фразеологізми: часу, міри, місця і місця розташування, ознак поведінки, вольових акцій, обману чи прагнення встановити правоту, покарання, утворюють поле діяльності, подієвого значення, почуття, відносин, стану, емоцій, ідіоми, що вказують на інтелектуальні акції або стану, властивості особи, що кваліфікуються за фізичними параметрами, властивості характеру, характеристику особи за соціальним станом [Телія 1996, с. 96].

Відповідно до класифікації Х. Бургера, фразеологізми можна також розділити на референціальні, яким притаманна номінативна функція, структурні, які виконують граматичну функцію зв'язку слів та частин речення, а також комунікативні, визначення яких збігається із визначенням комунікативних фразеологізмів за О. В. Куніним [Кунин 2005, с. 405].

У рамках цієї роботи відповідно до структурного критерія за основу буде взято структурну класифікацію О. В. Куніна. Вчений виділяє наступні типи фразеологічних одиниць:

1) фразеологічна одиниця зі структурою словосполучення: дієслівні (*“give smb. a wide berth”* – уникати когось); субстантивні (*“a gold brick”* – обдурювання); ад’єктивні (*“like a bear with sore head”* – дивитися звіром); адвербіальні фразеологічні одиниці (*“in somebody’s fingers”* – бути в чийсь владі);

2) фразеологічна одиниця зі структурою речення: приказки (*“a bargain is a bargain”* – угода дорожче грошей) та прислів’я (*“the heart that once truly loves never forgets”* – старої любові й іржа не їсть) [Кунин 2005, с. 43].

О. В. Кунін виділяє первинні та вторинні фразеологічні одиниці відповідно до способу творення. Первинними вважаються способи творення фразеологічної одиниці, коли одиниця створюється на основі вільної групи слів. Вторинними вважаються способи творення фразеологічної одиниці, коли фразеологічна одиниця створюється на основі іншої фразеологічної одиниці.

Англійський фразеолог Л. П. Сміт приділяє особливу увагу походженню фразеологізмів. Основним джерелом виникнення ідіом є життя та діяльність людей: «у своїй більшості образні та ідіоматичні вирази створювалися народом і тісно пов'язані з інтересами та повсякденними заняттями простого люду. Нові слова та ідіоматичні вирази є, як правило, результатом мовотворчості неграмотних людей; наші найкращі ідіоми, найбільш яскраві образні вирази виникли не в бібліотеках та вітальнях, а в майстерні, на кухні чи в льоху» [Сміт 1959, с. 148].

Отже, англійський вчений виокремлює ті сфери життя, звідки беруть початок фразеологічні одиниці. Це різні галузі людської діяльності (вирази, притаманні носіям різних професій; ідіоми, пов'язані з сільським господарством, побутом, тваринним світом, спортом), предмети повсякденного вжитку.

В особливий розряд ідіом Л. П. Сміт виділяє фразеологічні одиниці, джерелом яких є людське тіло (соматичні фразеологізми), і ще групу фразем, до складу яких входять так звані «фразеологічні дієслова» – словосполучення, які складаються з дієслів та прислівників чи прийменників. До того ж він виділяє запозичені ідіоми, біблійні ідіоми (“*a lost sheep*” – людина, що збилася з дороги праведного) та шекспіризми (“*the green-eyed monster*” – ревності).

Отже, у Л. П. Сміта відсутній єдиний підхід до класифікації фразеологічних одиниць (наявний і структурний, і за джерелом походження), однак фразеологу вдалося відобразити все розмаїття фразеологізмів англійської мови та пояснити характер цих мовних одиниць: «Оскільки наші

ідіоми беруть початок в народному мовленні, навряд чи можна очікувати, щоб вони містили абстрактні судження, висновки наукового характеру, естетичні оцінки чи тонкий психологічний аналіз – все це майже ніколи не зустрічається в ідіомах. Їх внутрішній зміст відображає життя людей в його простих проявах... В англійських ідіомах багато гумору, але мало романтики і краси» [Сміт 1959, с. 89].

Характерними для англійської мови є фразеологічні одиниці, що побудовані за структурою простого речення, та мають компоненти, які співвідносяться як підмет та присудок (другорядні члени речення), наприклад: *“birds of a feather flock together”* – рибак рибака бачить здалека. Компоненти таких фразеологізмів є взаємозалежними, що виявляється у формі компонентів, що поєднуються [Шаховский 2008, с. 52; Шанский 1985, с. 89].

Отже, фразеологізми є усталеними фразовими одиницями, які наряду із лексичними, фонетичними засобами використовуються для об'єктивації людських емоцій. Найбільш продуктивним способом систематизації та вивчення емотивної лексики вбачається її розгляд в контексті лексико-семантичного поля, що буде розглянуто в наступному підрозділі.

РОЗДІЛ 2

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙ ЛЕКСИЧНИМИ ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1 Вербалізація позитивних емоцій лексичними засобами англійської мови

Спочатку вбачається за необхідне окреслити, які саме лексичні засоби англійської мови слід вважати вербалізаторами емоцій, тобто які слова виступають емоційними.

Емоційні слова відрізняються від неемоційних тим, що вони виражають результати узагальнень не самих предметів і явищ, а почуттів, викликаних предметами чи явищами, і з точки зору мовця вони виступають позитивними чи негативними. В словах такого типу емоційне значення переважає над денотативним. Емоційна сема слова, закладена в його значенні, перетворює його в засіб вираження емоційності, що залежить від його функціонування в мовленні.

Слід наголосити на тому, що лексеми, які вербалізують емоції можна згрупувати відносно спрямованості їх семантики, стійкості та ступеня напруги.

За **критерієм спрямованості** на самого мовця або інших людей, явищ тощо визначено, що лексемами, які структурують емоції, спрямовані на самого мовця, є: “*joy*” («радість»), “*pleasure*” («задоволення»), “*happiness*” («щастя»), “*delight*” («захват»), “*mirth*” («веселість»), “*pride*” («гордість»), “*remorse*” («каяття»). Наприклад, прикметники *glad* («радий») і *happy* («щасливий») слугують засобами прямої лексико-семантичної (ад’єктивної) номінації, репрезентуючи емоційний стан радості “*joy*” («радість») особи

прямою номінацією – “*Oh, I am glad! – I am glad!*” *I exclaimed.* («О, я радий! – Я радий», – я закричав») [Wilde 2005, с. 45].

Емоційними лексемами, які структурують емоції, спрямовані на інші предмети, інші явища чи інших людей є “*compassion*” («снівчуття»), “*love*” («любов»), “*desire*” («жадання»), “*pity*” («жалість»), “*interest*” («зацікавленість»), “*respect*” («повага»).

За **критерієм стійкості**, тобто ступенем довготривалості або зумовленості певними обставинами чи ситуаціями, емоції поділяються на стійкі та ситуативні. Стійкі емоції вербалізуються такими лексемами, як: “*happiness*” («щастя»), “*love*” («любов»), “*respect*” («повага»), “*pride*” («гордість»). Такі емоції виступають скоріше почуттями, оскільки вони характеризуються довготривалістю.

Ситуативні емоції, які виникають за певних обставин у певних ситуаціях, виражаються лексичними одиницями: “*joy*” («радість»), “*delight*” («захват»), “*mirth*” («веселість»), “*compassion*” («снівчуття»), “*interest*” («зацікавленість»), “*pity*” («жалість»), “*desire*” («жадання»), “*pleasure*” («задоволення»), “*remorse*” («каяття»).

За **ступенем напруги** емоції поділяються на напружені та ненапружені. До напружених емоцій належать “*delight*” («захват»), “*desire*” («жадання»), “*remorse*” («каяття»), “*happiness*” («щастя»), “*pleasure*” («задоволення»), “*love*” («любов»), “*respect*” («повага»), “*pride*” («гордість»).

До ненапружених емоцій відносимо “*joy*” («радість»), “*mirth*” («веселість»), “*compassion*” («снівчуття»), “*interest*” («зацікавленість»), “*pity*” («жалість»).

Тепер перейдемо безпосередньо до аналізу вираження емоцій лексичними засобами англійської мови.

Вираження різних емоцій в англійській мові часто досягається емоційно-оціночним прикметником, а також іменником і дієсловом, що мають оцінку в своїй семантиці. При цьому номінативна функція цих

лексичних одиниць дуже послаблена і їх диференційна ознака формується як бінарна опозиція (позитивні / негативні оцінки).

Одними з найважливіших лексичних засобів вираження емоційності в англійській мові є і випадки, коли прикметник стає поряд з позначенням предмета або особи і може передавати оціночне відношення суб'єкта (мовця) до об'єкта або дії [Шамаєва 2011, с. 190]. Сема позитивної оцінки переважає в іменниках *sweetness* («солодкість»), *loveliness* («привабливість»), *goodness* («доброта»), *wisdom* («мудрість»), *luck* («вдача»), що виражають відповідні емоційні стани людини.

Іноді вигук також розглядають як початковий сигнал емоційного напруженого відрізка висловлення:

“*Oh, Dad, you are the best in the world!*” («*О, тату, ти – кращий світі!*»)
[Shaw 2007, с. 123].

Базові емоції виступають первинними та не охоплюють величезну гаму переживань, з якими людина зустрічається в житті. Для більш глибокого аналізу необхідна подальша стратифікація емоцій, що дозволяє представити більш широкий спектр емоцій [Трофімова 2012]. Опрацювання емпіричного матеріалу дозволило доповнити вихідний список емоцій, представлений у першому розділі іншими номенами.

Добір емпіричного матеріалу проводився із словників англійської мови [CID; CED; LDCE; OLD] методом суцільної вибірки з урахуванням встановлених критеріїв.

По-перше, дослідницька увага була спрямована на наявність у словниковій статті родових сем *emotion* та *feeling* в англійській мові. Оскільки ці поняття характеризуються складною природою, логічним є припущення про складну семантичну структуру відповідних лексем, тому аналізу підпадав значеннєвий простір цих слів за даними довідкових та лексикографічних джерел. У результаті такого дослідження були встановлені семантичні ознаки, які розкривають та конкретизують сутність зазначених

понять і можуть бути використані як маркери у дефініціях слів під час формування емпіричної бази дослідження.

Таким чином у фокус дослідження потрапили такі позитивні емоції: “*pleasure*” («задоволення»), “*joy*” («радість»), “*delight*” («захват»), “*admiration*” («замилування»), “*self-content*” («самовдоволення»), “*assurance*” («упевненість»), “*self-satisfaction*” («задоволеність собою»), “*respect*” («повага»), “*trust*” («довіра»), “*sympathy*” («симпатія»), “*fondness*” («ніжність»), “*love*” («любов»), “*appreciation*” («подяка»), “*calm conscience*” («спокійна совість»), “*relief*” («полегшення»), “*safety*” («безпека»), “*remorse*” («каяття»), “*hope*” («надія»), “*gratitude*” («вдячність»), “*compassion*” («співчуття»), “*awe*” («благоговіння»), “*interest*” («інтерес»), “*peace*” («спокій»), “*wonder*” («здивування»), “*inspiration*” («натхнення») [LDCE; OLD].

По-друге, окрім родових сем, важливим критерієм добору матеріалу слугують видові семи, які називають конкретні позитивні емоції, наприклад: “*love*” («любов»), “*gratitude*” («вдячність»), “*calm conscience*” («спокійна совість»), “*relief*” («полегшення»), “*safety*” («безпека»), “*repentance*” («каяття»), “*hope*” («надія»), “*appreciation*” («подяка»), “*compassion*” («співчуття»), “*reverence*” («благоговіння»), “*interest*” («інтерес»), “*peace*” («спокій»), “*wonder*” («здивування»), “*joy*” («радість»), “*delight*” («захват»), “*admiration*” («замилування»), “*self-respect*” («самоповага»), “*confidence*” («упевненість»), “*self-satisfaction*” («задоволеність собою»), “*respect*” («повага»), “*trust*” («довіра»), “*sympathy*” («симпатія»), “*tenderness*” («ніжність»), “*inspiration*” («натхнення»).

Таким чином, перелік позитивних емоцій значно ширший, ніж вихідний список емоцій. Це, з одного боку, свідчить про певні розбіжності між когнітивним знанням про дійсність та мовною репрезентацією, яка віддзеркалює повсякденні уявлення носіїв мови щодо відповідної сфери дійсності. З іншого боку, це частково можна пояснити тим фактом, що базові емоції – є «примітивами», від яких утворюються інші емоції. Тому, не дивно,

що зазначена кількість базових позитивних емоцій слугує основою для функціонування великої кількості інших емоцій або їх відтінків.

Хоча емоції як явище є універсальними, але їх прояв та переживання національно детерміновані та зумовлені конкретною культурою. Відомо, що зміст концептів відображає спосіб категоризації свідомістю людського досвіду у відповідній позамовній сфері. Досліджувана категорія «позитивні емоції» є частиною більш абстрактної категорії «емоційна сфера людини» і, в свою чергу, поділяється на категорії нижчого ступеня абстракції «позитивне емоційне ставлення» та «позитивний емоційний стан». Ця інформація представлена в семантиці номінативних емотивних лексичних одиниць, емотивів-номінативів.

Категорія «позитивне емоційне ставлення» репрезентує одиниці, що позначають позитивне емоційне ставлення, яке характеризується спрямованістю суб'єкта в зовнішній світ, у його взаємовідносинах з ним, та обов'язково передбачає наявність об'єкта, на який спрямоване почуття. Категорію «позитивне емоційне ставлення» об'єктивують одиниці, що позначають власне позитивні емоційні стани, які не спрямовані в зовнішній світ, а переживаються інтровертно [Ekman 2004, с. 256].

У свідомості особистості зафіксовано інформацію про важливість та можливість комунікації емоцій, про різні способи їхнього вираження в міжособистісному спілкуванні, в тому числі вербальні. Інформація про способи вербального вираження емоцій та почуттів закріплена в семантиці експресивних емотивних одиниць, або емотивів-експресивів.

Емоційний досвід людини формує у свідомості особистості уявлення про зв'язок емоції та її відповідного вияву на фізичному рівні та про можливість за характером такого вияву розпізнати емоції, навіть не виражені вербально. Такі уявлення закріплені в семантиці емотивно-дескриптивних лексичних одиниць, або емотивів-дескрептивів.

Таким чином, лексичні одиниці, що вербалізують позитивні емоції, вербалізуються через їхню номінацію, вираження та дескрипцію, оскільки

наївні уявлення про емоційну сферу життя, що сформувалися в носіїв мови, не обмежуються знанням про те, які емоційні стани здатна переживати людина в певних ситуаціях, вони також включають інформацію про те, яким чином людина виражає їх і як можна розпізнати наявність окремої емоції. Це і зумовлює розподіл емотивних лексичних одиниць на емотиви-номінативи, емотиви-експресиви та емотиви-дескриптиви. До номінативно-емотивної лексики відносяться всі одиниці різних частин мови, що називають емоції, наприклад: *“to admire”* («захоплюватися»). Як емотивно-експресивні одиниці розглядаються лексичні засоби, функцією яких є вираження емоцій у мовленні, наприклад: *“beauty”* («красуня»).

Дескриптивно-емотивними одиницями вважаються ті мовні засоби, що описують зовнішній вияв емоції: *“to caress”* («голубити»). Аналіз кожної з трьох груп емотивної лексики є однаково важливим для моделювання структури знання людини про світ емоцій.

До лексем, які безпосередньо виражають емоції, тобто виступають номінативами належать: дієслова, іменники, прикметники та прислівники.

До дієслів відносимо наприклад:

- to like:

“I knew you’d like it” [Моем 2006, с. 271]. («Я знав, що тобі це сподобається»);

- to love:

“He loved a crowd, he wanted to see smart people, and be seen” [Моем 2006, с. 198]. («Він любив натовп, він хотів побачити розумних людей, і бути побаченим»);

- to smile:

“The two women smiled into one another’s eyes” [Моем 2006, с. 281]. («Дві жінки посміхнулись одна одній очима»);

- to laugh:

“She laughed outright” [Моем 2006, с. 310]. («Вона сміялася відверто»);

- to admire:

“*The critics admired her variety*” [Моем 2006, с. 157]. («Критики були в захваті її різноманітністю»);

- to please:

“*She thought it would please him to meet some of the people he had known only from their pictures*” [Моем 2006, с. 147]. («Вона думала, що порадує його знайомством з деякими людьми, яких він знав лише з їхніх фотографій»).

До іменників належать:

- smile:

“*It infuriated her that when she worked herself up into a passion of tears he should sit there quite calmly, with his hands crossed and a good-humoured smile on his handsome face, as though she were merely making herself ridiculous*” [Моем 2006, с. 69]. («Це роздратувало її, що, коли вона працювала майже в сльозах, то він сидів там спокійно, перехрестивши руки і з веселою посмішкою на своєму гарному обличчі, як ніби вона виглядає смішною»);

- tenderness:

“*She greeted him with a look into which she put tenderness, a roguish charm and intimacy*” [Моем 2006, с. 267]. («Вона привітала його з поглядом, в який вклала ніжність, шалений шарм і інтимність»);

- passion:

“*I know you did, but your eyes were blazing with passion*” [Моем 2006, с. 171]. («Я знаю, що ти це зробив, але твої очі сяяли пристрастю»);

- excitement:

“*Her life in London, with its excitements, its triumphs and its pains, began to seem very far away*” [Моем 2006, с. 250]. («Її життя в Лондоні, з його хвилюваннями, його тріумфами та його болями, почало здаватися чимось дуже далеким»);

- chuckle:

“*A chuckle travelled over the wire*” [Моем 2006, с. 118]. («Сміх пройшов через дрот»);

- satisfaction:

“The notion exhilarated her, and for a moment or two she savoured it with satisfaction” [Моем 2006, с. 322]. («Думка розхвилювала її, хвилинку чи трішки більше вона насолоджувалася нею»).

Прикладами прикметників є

- happy:

“Julia spent a happy morning in bed reading the Sunday papers” [Моем 2006, с. 87]. («Джулія провела щасливо ранок у ліжку, читаючи недільні документи»);

- pleasant:

“She got in a state, of course, when he had whooping-cough or measles, but he was for the most part in robust health, and then he occupied a pleasant place in the background of her consciousness” [Моем 2006, с. 206]. («Звичайно, вона перебувала в поганому стані, коли у нього був коклюш або кір, але він був здебільшого в хорошому здоров'ї, а потім зайняв приємне місце на тлі її свідомості»).

Серед прислівників зустрічаємо такі одиниця як, наприклад:

- lovely:

“To drive up the Champs Elysees on that lovely evening filled her with exhilaration” [Моем 2006, с. 253]. («Під'їхавши до Єлисейських полів в цей прекрасний вечір, у неї піднявся настрій»);

- affectionately:

“She put her arm affectionately round Dolly's vast waist and led her upstairs” [Моем 2006, с. 199]. («Вона поклала лагідно руку навколо широкої талії Доллі і повела її нагору»).

Окрім, окремих лексем, емоції також виражаються через певні синтаксичні конструкції. Аналіз художніх текстів дозволяє виділити наступні конструкції, що позначають позитивні емоції.

1. Be + word denoting emotion:

- to be glad:

“*Julia was glad that Michael was not there*” [Моем 2006, с. 112].
(«Джулія була рада, що Майкла тут не було»);

- to be pleased:

“*When she reflected on her adventure of the previous night she could not but be pleased that she had shown so much presence of mind*” [Моем 2006, с. 274].
(«Коли вона згадувала пригоду минулої ночі, вона була задоволена тим, що вона проявила так багато розуму»);

- to be surprised:

“*She was surprised to see Roger’s handwriting*” [Моем 2006, с. 210].
(«Вона здивована, побачивши почерк Роджера»);

- to be fond of:

“*Julia often went to the luncheon parties he was fond of giving at his house in Hill Street*” [Моем 2006, с. 110–111]. («Джулія часто їздила на обідні вечори, які він любив проводити у своєму будинку на вулиці Хілл-стріт»);

- to be happy:

“*She was happy*” [Моем 2006, с. 173]. («Вона була щаслива»);

- to be delighted, to be fun, to be funny:

“*How funny things are!*” [Моем 2006, с. 320] («Як це весело!»);

- to be eager:

“*She was eager to sacrifice herself, and so wrote to her mother to announce her imminent arrival*” [Моем 2006, с. 245]. («Вона хотіла пожертвувати собою, і тому написала своїй матері, щоб повідомити про свій майбутній приїзд»);

- to be ridiculous:

“*It’s ridiculous to suppose that I could have got to my position if I hadn’t got sex appeal*” [Моем 2006, с. 280]. («Смішно припускати, що я міг би отримати свою посаду, якщо б я не мав фізичної привабливості»);

- to be exciting:

“*Her life had always been so full and so exciting that she had never had the time to busy herself much with Roger*” [Моем 2006, с. 206]. («Її життя завжди

було настільки повним і настільки захоплюючим, що в неї ніколи не було часу, щоб возитися з Роджером»).

2. Конструкція to give + noun denoting emotion:

- to give a smile:

“*She gave him her delightful and disarming smile.*” [Моем 2006, с. 289] («Вона подарувала йому свою чудову і обеззброюючу посмішку»);

- to give a sigh:

“*Julia gave a long sigh, for now she could, with a free conscience, order what she had had in mind ever since the end of the second act*” [Моем 2006, с. 318]. («Джулія довго зітхала, зараз вона могла з чистою совістю розпорядитися тим, що в неї було на думці ще з кінця другого акту»);

- to give satisfaction:

“*It gave him a real satisfaction, so long as it did not cost money, to make other people happy*” [Моем 2006, с. 156]. («Це дало йому справжнє задоволення, оскільки він не витратив ні гроша, щоб зробити інших людей щасливими»);

- to give a laugh:

“*He gave a little laugh of embarrassment*” [Моем 2006, с. 47]. («Він збентежено засміявся»);

- to give a chuckle:

“*She gave a low, rather hoarse chuckle, that chuckle which so delighted audiences*” [Моем 2006, с. 240]. («Вона низько, досить хрипло засміялася, цей смішок приніс задоволення глядачам»);

- to give a complacent glance:

“*Michael gave the room a complacent glance*” [Моем 2006, с. 14]. («Майкл самовдоволено глянув на кімнату»).

3. Конструкцій to seem + word denoting emotion:

“*It seems so funny, if you know what I mean*” [Моем 2006, с. 227]. («Здається, це так смішно, якщо ти знаєш, що я маю на увазі»).

4. Конструкція to make + word denoting emotion:

- to make laugh:

“She made the company laugh very much and came away from the party flushed with success” [Моем 2006, с. 118]. («Вона змусила компанію багато сміятися і пішла з вечірки, з легким рум'янцем від успіху»);

- to make roar with laughter:

“Why, already she had made a story about her stay at St. Malo with Aunt Carrie and her mother that made people roar with laughter” [Моем 2006, с. 286]. («Чому саме вона вже зробила розповідь про своє перебування в Сен-Мало з тіткою Керрі та її матір'ю, яка змушувала людей реготіти зі сміху»).

5. Конструкція to feel + word denoting:

“For a moment she felt inclined to cry” [Моем 2006, с. 40]. («На мить вона відчула, що почне плакати»).

6. Конструкція to get + word denoting emotion:

“Her voice was loud and deep, but when she got excited the words were apt to tumble over one another and a slight cockney accent revealed itself” [Моем 2006, с. 191]. («Її голос був гучним і глибоким, але, коли вона хвилювалася, слова були схильними до перекручування, і легкий акцент кокні проявив себе»).

7. Конструкція to find + word denoting emotion представлена такими одиницями:

- to find touching:

“She found it strangely touching” [Моем 2006, с. 155]. («Це зворушило її»);

- to find pleasant:

“Julia found it very pleasant to sit there in the shade, looking at the river” [Моем 2006, с. 152]. («Джулії було дуже приємно сидіти там у тіні, дивлячись на річку»).

Для вираження позитивних емоцій використовуються також прислівники міри і ступеню, в семантичній структурі яких відбувається перерозподіл компонентів: на перший план виступає емоційне значення,

затемнюючи і відсуваючи на задній план значення основне, денотативне. Ці прислівники втрачають своє предметне значення і переходять в розряд інтенсифікаторів з функцією вираження вищого ступеня інтенсивності. Іноді інтенсифікатори *terribly* («страшно»), *awfully* («огидно»), *exceedingly* («надзвичайно») і ін. не тільки підвищують оцінку, але змінюють і її характер:

“You are exceedingly clever lady killer, Hector. And terribly handsome.”
 («Ви надзвичайно розумний серцеїд, Гектор. І жахливо красивий») [Shaw 2007, с. 164].

Таким чином, у зазначеному прикладі лексема з негативним значенням набуває контекстуально амеліаративної конотації і позначає щось позитивне на відміну від свого традиційного значення. Вищезазначений матеріал дозволяє наголосити на тому, що засоби вираження позитивних емоцій можна класифікувати відносно до різних критеріїв, залежності від дослідницького погляду.

2.2 Вербалізація негативних емоцій лексичними засобами англійської мови

Наряду з вербалізацією позитивних емоцій мовної об’єктивації та відповідно, контекстуальної актуалізації зазнають також і негативні емоції. У ході дослідження вербалізатори емоцій були розподілені на три групи: емотиви-номінативи (лексика, що називає емоції), емотиви-експресиви (лексика, що виражає емоції) та емотиви-дискрептиви (лексика, що описує емоції).

У результаті аналізу були встановлені семантичні типи емотивів-номінативів кожної частини мови. Емотивна лексика є ситуативною у своїй

основі, оскільки емоції пов'язані із суб'єктом, що їх переживає, та об'єктом, який їх викликає.

Негативні **емотивно-номінативні** іменники представлені в загальному емотивному фонді лексики такими семантичними типами:

- номінація емоції: “*annoiance*” («роздратування»);
- номінація суб'єкта емоції: “*addict*” («залежний»);
- номінація властивості об'єкта емоції: “*imperfection*” («недосконалість»);
- номінація джерела (причини) емоційного стану: “*boredom*” («нудьга»);
- номінація емоційної дії: “*disappointment*” («розчарування»).

Семантичні типи прикметників емотивів-номінативів репрезентовані таким чином:

- суб'єкт як носій емоції: “*sad*” («сумний»);
- об'єкт як джерело емоцій: “*hateful*” («ненависний»);
- властивість суб'єкта як потенційного носія емоції: “*irascible*” («запальний»);
- об'єкт як потенційне джерело емоції: “*lonely*” («самотній»).

Дієслівні емотиви-номінативи розподіляються за такими семантичними типами:

- емоційний стан: “*regret*” («шкодувати»);
- емоційне ставлення: “*avoid*” («уникати»);
- виклик емоційного стану: “*dislike*” («не подобатись»).

Емотиви-експресиви репрезентують сферу емоційного ставлення. Емоційно-оцінне ставлення характеризується як емоційна у своїй основі та опосередкована свідомістю особливого роду суб'єктивна модальність у діапазоні схвалення / несхвалення (в їхньому емоційному різновиді), яку можна подати у вигляді модальної рамки: суб'єкт вважає, що об'єкт поганий в аспекті за ознакою, і не викликає в суб'єкта позитивне ставлення до

об'єкта. Ця загальна модальна рамка модифікується залежно від семантичного типу емотивів-експресивів.

Емотиви-експресиви представлені іменниками та прикметниками. Негативні емотиви іменники поділяються на такі семантичні типи:

- об'єкт негативного ставлення: *"buddy"* («приятель»);
- об'єкт негативного ставлення, що оцінюється за внутрішніми якостями, характером: *"bastard"* («ублюдок»);
- об'єкт негативного емоційного ставлення, що оцінюється за інтелектуальними здібностями, професіоналізм: *"loser"* («невдаха»);
- об'єкт негативного емоційного ставлення, що оцінюється за зовнішнім виглядом: *"freak"* («потвора»).

Семантичну структуру прикметникових емотивів-експресивів можна подати у вигляді смислів різного ступеня узагальненості. Семантичний аналіз дозволив виділити такі типи емотивних прикметників:

- загальне оцінне негативне значення. Модальна рамка емоційної оцінки в семантиці одиниць цієї групи представлена в згорнутому вигляді: суб'єкт вважає, що об'єкт поганий;
- загальнооцінне емотивне значення. Значення цих прикметників представлено так: суб'єкт вважає, що об'єкт поганий і це викликає в суб'єкта негативне емоційне ставлення до об'єкта;
- конкретно оцінне емотивне значення. Емоційно-оцінна модальна рамка репрезентована в семантичній структурі одиниць цієї групи в повністю експлікованому виді: суб'єкт вважає, що об'єкт поганий в за ознакою і це викликає в суб'єкта негативне емоційне ставлення до об'єкта.

Емотиви-дескриптиви репрезентують безпосередній зовнішній вияв негативних емоцій та класифікуються за органом, що реалізує вияв емоції, на:

- 1) мімічні дескриптиви, які описують вияв емоцій, що відображається на обличчі суб'єкта емоції: *"to turn green"* («позеленіти») –

“if a person turns green, he feels envy” («якщо людина стає зеленою, то вона відчуває заздрість»);

2) соматичні дескриптиви, які репрезентують емоційні вияви, що знайшли вираження у фізичних діях: *“push”* («штовхнути») – *“to make someone or something fall to the ground by pushing them”* («змусити когось або щось впасти на землю, натиснувши на них»);

3) фонаційні дескриптиви, які описують звуковий, у тому числі і мовний, вияв емоцій: *“alas”* – *“used to express sadness or feeling sorry about something”* («використовується для вираження суму або жалю про щось»).

Цікаві випадки використання метафор-зуземізмів як форм концептуалізації, когнітивного процесу, коли назви тварин вживаються для іменування людини.

“You old cow! How dare you interfere with my private affairs?” («Ту, стара корова! Як ти посміла втрутитися в мої особисті справи?»)

Тут сема емоційності в іменнику *“cow”* ще більше підсилюється в сполучуваності з прикметником *“old”* та конструкцією *“How dare”*. Більш обмежений емоційний потенціал порівняно з іменниками і прикметниками мають дієслова такі, як *despite, hate, dare, loathe, adore* і ін., які в створенні емоційності відіграють лише незначну роль:

“Ah! I hate the sight of you! Hold your tongue!” («А! Я ненавиджу твій вид! Тримай свій язик!»)

Сема негативної оцінки є домінуючою в прикметниках *foolish, silly, idiotic, bad, dirty, stupid, cynical, lazy, crazy, mad* і ін., що трапляються в текстах і виражають гнів, обурення, презирство, зневагу, подив, здивування.

Під впливом емоцій мовець часто використовує інтенсифікатори, тобто слова і фрази, які не є обов'язково частиною граматичної структури речення і без них можна виявити логічне значення висловлювання. Це моделі з такими розмовними виразами, як *the devil, the deuce, the hell, on earth, in the name of goodness* і ін.

“*What on earth makes you run a show like this?*” («Що ради всього святого змушує вас командувати таким чином?»)

“*Whom, for goodness sake?*” («Кому, ради бога?»)

Узагальнюючи, можна наголосити, що в результаті аналізу [CED; LDCE; OLD] були виділені наступні негативні емоції: *агресія* (“*aggression*”), *відраза* (“*disgust*”), *відчай* (“*despair*”), *ворожість* (“*hostility*”), *гнів* (“*anger*”), *горе* (“*distress*”), *досада* (“*vexation*”), *жаль* (“*regret*”), *жах* (“*horror*”), *журба* (“*grief*”), *зздрість* (“*envy*”), *занепокоєння* (“*anxiety*”), *злість* (“*rage*”), *зневага* (“*neglect*”), *лють* (“*fury*”), *незадоволення* (“*dissatisfaction*”), *ненависть* (“*hate*”), *неприятність* (“*dislike*”), *нервування* (“*agitation*”), *несхвалення* (“*disapproval*”), *ніяковість* (“*discomfort*”), *нудьга* (“*boredom*”), *образа* (“*insult*”), *обурення* (“*indignation*”), *огида* (“*detestation*”), *паніка* (“*panic*”), *переляк* (“*fright*”), *пиха* (“*pride*”), *презирство* (“*contempt*”), *пригніченість* (“*frustration*”), *приниження* (“*humiliation*”), *провина* (“*guilt*”), *роззубленість* (“*perplexity*”), *роздратованість* (“*annoyance*”), *розчарування* (“*disappointment*”), *скаженість* (“*madness*”), *сором* (“*shame*”), *страждання* (“*suffering*”), *страх* (“*fear*”), *сум* (“*sadness*”), *тривога* (“*alarm*”), *туга* (“*melancholy*”), *хандра* (“*grouch*”), *хвилювання* (“*disturbance*”), *шаленість* (“*folly*”).

Окрім родових сем, важливим критерієм добору матеріалу слугують видові семи, які називають конкретні негативні емоції. Аналіз лексикографічних джерел [CED; LDCE; OLD] дозволив виділити наступні одиниці: *agitation* («хвилювання»), *anger* («гнів»), *annoyance* («роздратованість»), *anxiety* («тривога»), *bad mood* («поганий настрій»), *boredom* («нудьга»), *contempt* («презирство»), *disappointment* («розчарування»), *dislike* («неприятність»), *distress* («горе»), *embarrassment* («нерішучість»), *envy* («зздрість»), *fear* («страх»), *fright* («переляк»), *grief* («засмучення»), *guilt* («провина»), *humiliation* («приниження»), *impatience* («нетерплячість»), *insult* («образа»), *irritation* («досада»), *jealousy* («ревнощі»), *neglect* («зневага»), *nervousness* («боязливість»), *regret* («жаль»),

sadness («смуток»), *scare* («паніка»), *shock* («шок»), *sorrow* («сум»), *suffering* («страждання»), *sulkiness* («похмурість»), *unfriendliness* («недружелюбність»), *upset* («сварка»).

З іншого погляду лексеми, що позначають негативні емоції, можна класифікувати за спрямованістю їх семантики: слова, семантика яких спрямована на суб'єкт (на мовця) та лексеми, семантика яких спрямована на об'єкт (предмет, явища дійсності, інших людей).

До першої групи належать: “*fear*” («страх»), “*sorrow*” («сум»), “*unhappiness*” («нещастя»), “*despair*” («відчай»), “*dread*” («жах»), “*sadness*” («смуток»), “*melancholy*” («туга»), “*confusion*” («збентеження»), “*trouble*” («тривога»), “*irritation*” («роздратування»), “*shame*” («сором»), “*timidity*” («боязкість»), “*madness*” («божевілля»).

До другої групи відносимо лексеми, семантика яких спрямована на інші предмети, інші явища чи інших людей: “*anger*” («гнів»), “*disgust*” («огода»), “*indignation*” («обурення»), “*disappointment*” («розчарування»), “*offence*” («образа»), “*hate*” («ненависть»), “*scorn*” («презирство»), “*neglect*” («зневага»), “*jealousy*” («ревнощі»), “*vexation*” («прикрість»).

За стійкістю концептуалізованих емоцій емотивні лексеми поділяються на:

- стійкі емоції, які характеризуються довго тривалістю: “*sorrow*” («сум»), “*unhappiness*” («нещастя»), “*despair*” («відчай»), “*sadness*” («смуток»), “*melancholy*” («туга»);

- ситуативні емоції, які виникають за певних обставин у певних ситуаціях: “*fear*” («страх»), “*dread*” («жах»), “*confusion*” («збентеження»), “*trouble*” («тривога»), “*irritation*” («роздратування»), “*shame*” («сором»), “*timidity*” («боязкість»), “*madness*” («божевілля»), “*anger*” («гнів»), “*disgust*” («огода»), “*indignation*” («обурення»), “*disappointment*” («розчарування»), “*offence*” («образа»), “*hate*” («ненависть»), “*scorn*” («презирство»), “*neglect*” («зневага»), “*jealousy*” («ревнощі»), “*vexation*” («прикрість»).

За ступенем напруги концептуалізованих емоцій емоційні концепти також поділяються на дві групи:

- напружені емоції, які виражають високий ступінь емоційної напруги: “*despair*” («відчай»), “*dread*” («жах»), “*irritation*” («роздратування»), “*madness*” («божевілля»), “*anger*” («гнів»), “*disgust*” («огода»), “*indignation*” («обурення»), “*hate*” («ненависть»), “*scorn*” («презирство»); зазвичай, номінативні засоби, які позначають ступінь напруги емоційного стану художнього персонажа, відносяться до авторської номінації;

- ненапружені емоції – “*fear*” («страх»), “*sorrow*” («сум»), “*unhappiness*” («нещастя»), “*sadness*” («смуток»), “*melancholy*” («туга»), “*confusion*” («збентеження»), “*trouble*” («тривога»), “*shame*” («сором»), “*timidity*” («боязкість»), “*disappointment*” («розчарування»), “*offence*” («образа»), “*neglect*” («зневага»), “*jealousy*” («ревнощі»), “*vexation*” («прикрість»).

Перейдемо до аналізу вербалізації емоцій у художніх текстах. Слід зазначити, що в рамках нашої роботи ми наведемо лише деякі приклади, які, на нашу думку, найбільш яскраво репрезентують вербалізацію негативних емоцій.

Під негативними емоціями ми розуміємо почуття, що стимулюють активність, спрямовану на уникнення шкідливих впливів [Киселюк 2009]. Для ілюстрації був обраний твір С. Моєма «Театр» [Моєм 2006]. Лексичні одиниці, що виражають негативні емоції у творі С. Моєма «Театр» є наступними *agitation* («хвилювання»), *angry* («злий»), *aloofness* («байдужість»), *anguish* («мука»), *anxious* («тривожний»), *awful* («огодний»), *desperately* («відчайвно»), *disconcerting* («дезорієнтуючий»), *disgusting* («огодний»), *disappointment* («розчарування»), *doubtful* («сумнівний»), *dreadfully* («жахливо»), *embarrassing* («нерішучий»), *embarrassment* («нерішучість»), *fear* («страх»), *frightening* («лякаючий»), *frightful* («страхливий»), *frightfully* («лячно»), *fury* («лють»), *grief* («засмучення»), *hopelessness* («безнадія»), *horrible* («жахливий»), *horribly*

(«жахливо»), *humiliation* («приниження»), *indignantly* («обурено»), *indignation* («обуреність»), *irate* («розгніваний»), *irritation* («гнів»), *malice* («злість»), *miserable* («жалюгідний»), *misery* («негаразди»).

Способами вербалізації негативних емоцій є:

- вживання конструкції *to be* + word denoting emotion: *to be a bore, to be a pity, to be afraid, to be angry, to be annoyed, to be anxious, to be ashamed, to be awful, to be beastly, to be cast down, to be disappointment, to be discouraged, to be disgusted, to be disgusting, to be dreadful, to be dissatisfied, to be doubtful*:

“*Really, it was pitiful how stupid men were*” [Моем 2006, с. 319]. («Дійсно, жаль, які дурні люди були»);

- вживання конструкції *to make* + word denoting emotion: *to make a mock, to make angry, to make anxious, to make ashamed, to make cry, to make furious, to make miserable, to make nervous, to make sad, to make suffer, to make unhappy*, та *to feel* + word denoting emotion: *to feel abhorrence, to feel angry, to feel anxiety, to feel anxious, to feel embarrassed, to feel grief, to feel inclined to cry, to feel irritated, to feel let down, to feel nervous, to feel pang, to feel pity, to feel shame, to feel unhappy*:

“*Feeling nervous, dear?*” [Моем 2006, с. 66]. («Нервуєш, любий?»);

- використання конструкції: *to give* + word denoting emotion : *to give a look, to give anguish, to give a pang, to give a shock, to give a sob, to give pain, to give the effect of hysteria*:

“*You would never have thought to look at him, so young, fresh and ingenious, in such high spirits, that he was capable of giving her so much pain*” [Моем 2006, с. 207–208]. («Ви ніколи не подумали б дивитись на нього, що такий молодий, свіжий і безтурботний, в піднесеному настрої, зміг би принести їй стільки болю»);

- конструкція *to seem* + word denoting emotion: *to seem sad*:

“*It seems so sad, - said Julia*” [Моем 2006, с. 117]. («Здається, це так сумно, - сказала Джулія»).

Негативні емоції представлені такими лексемами:

- to cry:

“With an angry gesture she swept the books on to the floor from an armchair, threw herself in it, and began to cry in earnest” [Моем 2006, с. 62]. («Гнівним жестом вона змахнула на підлогу книги з крісла, кинулася на крісло і почала ревно плакати»);

- to hate:

“You always hated your part in that” [Моем 2006, с. 243]. («Ти завжди ненавидів свою участь у цьому»);

- to sigh:

“These women,” Jimmie sighed [Моем 2006, с. 63]. («Ці жінки», зітхнув Джиммі);

- to sob:

“On the other hand if he was shattered and tongue-tie, she’d be all tremulous herself, sobs in the voice and all that, and she’d say it had never dawned on her that he felt like that about her, and no, no, it would break Michael’s heart” [Моем 2006, с. 114]. («З іншого боку, якщо він був би розбитий і мовчазний, вона вся б тремтіла, схликуючи і все таке, і вона б сказала, що її б ніколи не осяяла думка, що він відчував щось подібне до неї, ні, ні, це б розбило серце Майкла»);

- to worry:

“Well, don’t worry your head about that” [Моем 2006, с. 63]. («Ну, не турбуйся з приводу цього»);

- pain, pity:

“Her life in London, with its excitements, its triumphs and its pains, began to seem very far away” [Моем 2006, с. 250]. («Її життя в Лондоні, з цими хвилюваннями, тріумфами та зусиллями, почало здаватися дуже далеким»);

- disappointment:

“It gave her a great deal of satisfaction to see the disappointment that was clearly expressed on Michael’s face” [Моем 2006, с. 195]. («Це дало їй

величезне задоволення побачити розчарування, яке було чітко виражено на обличчі Майкла»);

- angry:

“*She was angry, but her anger gave her self-control*” [Моем 2006, с. 194]. («Вона була роздратована, але її гнів давав їй самовладання»);

- desperately:

“*She clung to him desperately*” [Моем 2006, с. 243]. («Вона відчайдушно вцепилася в нього»).

У межах конструкції to be + word denoting emotion ми розрізняємо такі випадки:

- to be anxious:

“*In a flash Julia understood that he was just as little anxious to see her as she was to see him*” [Моем 2006, с. 130]. («У мить Джулія зрозуміла, що він так само був трішки схвильований, побачивши її, як і вона сама»);

- to be angry:

“*She was not angry with Tom, but deeply hurt, she was exasperated with herself because she had so lost control over her feelings*” [Моем 2006, с.163]. («Вона не розгнівалася на Тома, але було дуже боляче, вона розгнівалася на себе, бо вона втратила контроль над своїми почуттями»);

- to be ashamed:

“*We have nothing to be ashamed of*” [Моем 2006, с. 272]. («Нам нічого соромитися»);

- to be a bore:

“*It was such a bore that Roger when he got to Eton refused to be photographed with her any more*” [Моем 2006, с. 20-21]. («Це була така нудьга, що Роджер, доїхавши до Етона, більше не відмовлявся сфотографуватися з нею»);

- to be a pity, to be troubled, to be unhappy:

“*She was troubled*” [Моем 2006, с. 133]. («Вона була схвильована»);

- to be doubtful, to be in rage, to be scared, to be worried:

“She was in a black rage” [Моем 2006, с. 165]. («Вона була в гніві»);

- to be disgusted:

“Or could it be that, his boyish lust satisfied, he was a trifle disgusted at the sight of her ageing body?” [Моем 2006, с. 189]. («Чи це могло трапитися, що його хлоп’яча пристрасть була задоволена, він був іграшкою і відчував огиду, дивлячись на її старіюче тіло?»)

Конструкція to make + word denoting emotion:

- to make unhappy:

“She hated him to have been made unhappy, but, oh, she was so relieved” [Моем 2006, с. 68]. («Вона ненавиділа його за те що була нещасною, але вона була настільки заспокоєна»);

- to make angry:

“It made her angry to think of all the agony she had wasted” [Моем 2006, с. 292]. («Вона розгнівалася, думаючи про всі страждання, якими вона себе виснажила»);

- to make ashamed:

“He went scarlet; the mere thought of it made him ashamed” [Моем 2006, с. 249]. («Він почервонів; тільки думка про це змусила його соромитися»).

Конструкція to give + word denoting emotion представлена такими випадками вживання:

- to give a look:

“He gave his clothes a troubled look” [Моем 2006, с. 13]. («Він збентежено подивився на своє вбрання»);

- to give a pang:

“She turned the early photographs over quickly, looking for that which he had taken when first he came to Middle pool; but when she came upon it, it gave her a pang” [Моем 2006, с. 40]. («Вона швидко перевернула ранні фотографії, шукаючи ту, яку він зробив, коли вперше приїхав на озеро Мидл пул, але коли вона наткнулася на неї, то відчула гостру біль»).

Конструкція to feel + word denoting emotion реалізується в наступних прикладах:

- to feel angry:

“Although she knew he took these attentions so lightly she could not help feeling angry and jealous” [Моем 2006, с. 42]. («Хоча вона знала, що він легко повертає увагу, проте не змогла втриматися від гніву і ревності»);

- to feel grief:

“Her pain absorbed her so that she could not feel the grief she might have felt from her discovery of Tom’s perfidy” [Моем 2006, с. 206]. («Її біль поглинув її так, що вона не змогла відчувати смутку, який мала б відчувати, коли дізналася про зраду Тома»).

Конструкція to find + word denoting emotion представлена:

- to find alarming:

“Julia found the Colonel a much less alarming person than she had expected” [Моем 2006, с. 47]. («Джулія виявила, що полковник набагато менш тривожною людиною, ніж вона очікувала»).

Таким чином, усі вищеперераховані лексеми та конструкції концептуалізують емоції, що може бути розглянуте відповідно до критеріїв напруженості та направленості.

РОЗДІЛ 3

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙ ФРАЗЕОЛОГІЧНИМИ ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

3.1 Вербалізація позитивних емоцій фразеологічними засобами англійської мови

Проведений аналіз дозволяє наголосити на тому, що фразеологічні одиниці із позитивною конотацією можна розподілити на дві основні групи: 1) радість, захоплення; 2) здивування.

До першої групи належать такі фразеологізми як *“cheer to the echo”* («бути у захваті»), *“to smile from ear to ear”* («мати посмішку до вух»). Прикладами фразеологізмів, що належать до другої групи можуть слугувати *“what’s all the fuss?”* («з чого це все?»), *“look what happened!”* («оце такої!»)

З іншого погляду, як зазначалося у розділі 1.4.2 фразеологізми типу слововсполучення можуть розподілятися на декілька видів.

Так, до субстантивних фразеологізмів належать *“all ale”* («постійні розваги»), *“to be all over oneself”* («бути дуже задоволеним»).

Дієслівні фразеологізми мають у своєму складі дієслово, в якості головного слова та прикметник або іменник, наприклад *“applaud to the echo”* («сильно аплодувати»), *“to tickle to death”* («померти зо сміху»). Ад’єктивні фразеологізми мають компоративний характер, наприклад, *“as good as rain”*, *“as cheer as ale”*, *“as cheer as possible”* («бути у гарному настрої»).

До адвербіальних фразеологізмів належать *“with hall a heart”*, *“with hall a soul”*, *“with hall a spirit”* («від всієї душі»), *“up to the sky”*, *“on the seven heaven”* («дуже щасливий»).

Досить чисельну групу фразеологічних одиниць з позитивною конотацією представляють фразеологізми із соматичним компонентом, зокрема словами *head, heart, hair*.

Фразеологізми з соматичним компонентом, що мають позитивну конотацію можуть бути розподілені на окремі мікрополя:

1) мікрополе «веселість» («кумедність»):

“Harry could see what was funny this time: Professor McGonagall, with her hair in a tight bun, looked as though she had never let her hair down in any sense” [Rowling 2010, с. 386];

2) мікрополе «пильність»:

“Dumbledore’s eccentric decisions in the last few years and will be glad to know that the Ministry is keeping an eye on the situation” [Rowling 2010, с. 308]; *“Yeah, keep your head down and your eyes peeled”, said Moody, shaking Harry’s hand too* [Rowling 2010, с. 182]; *“Harry kept his eyes skinned for a sign of Hagrid all the way down the slushy High Street, and suggested a visit to the Three Broomsticks once he had ascertained that Hagrid was not in any of the shops”* [Rowling 2010, с. 444];

3) мікрополе «рішучість»:

“We held a ghost’s council – the Fat Friar was all for giving him the chance – but most wisely, in my opinion, the Bloody Baron put his foot down” [Rowling 2010, с. 181];

4) мікрополе «обдумування»:

“I suppose you’ve been putting your heads together during those cozy little library sessions” [Rowling 2010, с. 422];

5) мікрополе «радість»:

“...he caught Colin Creevey’s eye, gave a double thumbs-up, and mouthed, I fell in the lake! He looked positively delighted about it” [Rowling 2010, с. 176].

Слід зазначити, що до соматизмів, які є компонентами фразеологічних одиниць у проаналізованих творах, належать *brains, eye, face, finger (thumb), foot, hand, head, heart* та *teeth*. Найчисельнішими є фразеологізми з

компонентом “*heart*” («серце»), оскільки серце є символом емоційних переживань у більшості лінгвокультур. Варто зауважити, що всі вищеперераховані фразеологізми з соматичним компонентом утворені на основі метафоричного перенесення (експресивно-оцінна метафора). Більшість соматичних фразеологізмів, згідно семантичної класифікації фразеологізмів (класифікація В. Виноградова), належать до фразеологічних сполучень і є дієслівно-іменниковими одиницями.

3.2 Вербалізація негативних емоцій фразеологічними засобами англійської мови

У ході аналізу було виявлено досить велику кількість фразеологізмів, які вербалізують негативні емоції. Їх зокрема, можна розділити відповідно до їх образної основи. Слід зауважити, що у всіх нижче наведених прикладах до складу фразеологізмів не входить лексема, яка безпосередньо називає емоції. Емоційне забарвлення семантики фразеологізмів є усталеним і формується на образних асоціаціях, які викликають компоненти фразеологізмів у носіїв мови.

1. Фразеологічні одиниці із назвами кольорів: “*see red*” – *become extremely angry* («розлютитися»); “*scream blue murder*” – *make a great deal of noise and fuss* («здійняти страшний скандал»), “*white as chalk*” – *very pale in appearance as a result of shock, fear, illness* – («білий мов крейда»).

2. Фразеологічні одиниці, до складу яких входить лексема *blood*: “*create bloody hell (murder)*” – *make an uproar or be aggressively angry* («влаштувати грандіозний скандал»), “*blood runs cold*” – *be filled with horror and fear* («від жаху кров застигла»), “*blood boils*” – *one feels extremely angry, resentful* («розлючений до нестями, кров кипить»).

3. Фразеологічні одиниці, до складу яких входять назви тварин: “*weep crocodile tears*” – *false tears, express feigned sorrow* («проливати крокодилячі сльози»), “*sick as a dog (cat)*” – *deeply concerned or depressed* («лютий як чорт»), “*like a bull at a gate*” – *in a headlong, vigorous or aggressive way* («скажено, люто»).

4. Фразеологічні одиниці вигукового типу: “*devil take sb / sth!*” – *an exclamation of annoyance with sb / sth* – («до біса!»), “*damn it all!*” – *an expletive accompanying a plea, protest, argument, accusation* («пропади все пропадом»).

5. Фразеологічні одиниці, в яких негативне ставлення виражається невербально: “*stamp one’s foot (feet)*” – *bang one’s foot on the ground in a gesture of anger, annoyance, impatience* («тупати ногами»), “*pull a face*” – *grimace in order to show dislike, disgust, impudent defiance or in order to anger, frighten sb* («скривитися»), “*look as if one has seen a ghost*” – *look pale, shocked, frightened* («немов привида побачив»).

Зауважимо, що було також виділено фразеологічні одиниці, до складу яких входять лексеми, що називають емоції, однак у невеликій кількості. Нам вдалося виокремити такі групи:

1. Фразеологічні одиниці із назвами кольорів: “*green with envy*” – *extremely, or resentfully, envious of what another has or does* – («позеленіти від заздрощів»).

2. Фразеологічні одиниці вигукового типу: “*good grief!*” – *exclamation of dismay or displeasure* («який жах!»), “*for shame!*” – *exclamation of reproach, usually addressed directly to the person who has behaved badly, or said or done sth shameful* («стид і сором!»).

3. Фразеологічні одиниці, які називають яскраво виражені негативні стани: “*blind fury / rage*” – *a state of fury or rage so violent that it prevents consideration of other matters, obscures one’s judgement, makes one lose one’s selfcontrol* («шалена / сліпа лютть»), “*in fear and trembling*” – *in a frightened, or cowed manner* («зі страхом та трепетом»), “*in a towering passion/rage*” – *in*

an uncontrolled, or frenzied state of anger – («у стані несамовитої люті»),
“righteous anger / indignation” – *anger, resentment that is morally justified*
 («справедливий гнів / обурення»).

Окремо слід розглянути фразеологізми із соматичним компонентом. Їх можна представити у вигляді декількох мікрополів:

1) мікрополе «гнів»: *“I know that,” said Professor McGonagall irritably. “But that’s no reason to lose our heads. People are being downright careless, out on the streets in broad daylight, not even dressed in Muggle clothes, swapping rumors”* [Rowling 2010, с. 7]; *“Oh did I?” said Hermione, and her eyes flashed dangerously* [Rowling 2010, с. 400]; *“Then Fred said abruptly, “I’ve told you before, Ron, keep your nose out if you like it the shape it is. Can’t see why you would, but”* [Rowling 2010, с. 567]; *“Don’t you dare insult my mother, Potter”. “Keep your fat mouth shut, then”, said Harry, turning away”* [Rowling 2010, с. 111];

2) мікрополе «здивування»: *“Ron gave a nervous laugh. Yaxley’s eyes widened”* [Rowling 2010, с. 243];

3) мікрополе «зверхність, пихатість»: *“Hermione marched away with her nose in the air”* [Rowling 2010, с. 132].

4) мікрополе «спантеличеність»: *“Cudgel his brains though he might, Harry could not remember Dumbledore ever mentioning a place in which he might hide something”* [Rowling 2010, с. 313]; *“Harry could make neither head nor tail of this question”* [Rowling 2010, с. 470]; *“Now, don’t panic», she said, «just keep a cool head...”* [Rowling 2010, с. 348];

5) мікрополе «нервозність»: *“They got cold feet when they saw what he was prepared to do to get power, though. But I bet my parents thought Regulus was a right little hero for joining up at first”* [Rowling 2010, с. 112]; *“His heart skipped into his mouth ймовірно авторське від have heart in mouth”* [Rowling 2010, с. 367]; *“We’ve got wizards standing by to control the situation if it gets out of hand...”* [Rowling 2010, с. 348]; *“Harry – we’ve just got to grit our teeth and*

do it”, said Ron on Friday morning, in a tone that suggested they were planning the storming of an impregnable fortress” [Rowling 2010, c. 305–306];

б) мікрополе «уразливість»: *“Ginny poured her heart out into that diary, she made herself incredibly vulnerable” [Rowling 2010, c. 105]; “...here and there younger students were in tears, while older ones called desperately for friends or siblings” [Rowling 2010, c. 613]; “To his horror, the elf burst into tears – very noisy tears” [Rowling 2010, c. 11].*

Таким чином, узагальнений аналіз дозволяє виділити 6 мікрополів із соматичним компонентом, які опосередковано виражають певну емоцію через апелювання до частини тіла людини.

Загалом фразеологічні одиниці вербалізують емоції непрямо та образно, апелюючи до культурної пам'яті англійськомовного етносу. Вербалізація емоцій через фразеологізми характеризуються більш високим ступенем емоційності та експресивності.

ВИСНОВКИ

Проведений комплексний аналіз особливостей концептуалізації емоцій в англійській мові дозволяє наголосити на наступних висновках. Під емоціями ми розуміємо стани людської психіки, які виникають внаслідок реакції на певні екзогенні збудники. Виділяють три основні емоційні стани: емоції, почуття, афекти. З лінгвістичного погляду емоції зазнають мовної об'єктивації та мовленнєвої актуалізації через лінгвальні засоби номінації – слова та фразеологічні одиниці. Загалом можна виділити десять базових емоційних станів, які є універсальними, тобто загальнолюдськими: «гнів» (“*anger*”), «презирство» (“*contempt*”), «відраза» (“*disgust*”), «дисрес» («*gore / страждання*»), «страх» (“*fear*”), «провина» (“*guilt*”), «інтерес» (“*interest*”), «радість» (“*joy*”), «сором» (“*shame*”), «подив» (“*wonder*”).

Однак, для англійськомовної картини світу досить актуальними виявляються такі емотивні концепти як “*reserve*” («*стриманість*»), “*understatement*” («*недомовленість*»), “*gentle*” («*спокійний, ввічливий*»). Це пояснюється традиційними цінностями англійського суспільства, до яких у контексті дослідження можна віднести стриманість та люб'язність по відношенню до інших.

Окремим питанням в емотивній лінгвістиці постає проблема вербалізації емоцій. Результати дослідження показали, що актуалізація емоцій у мовленні може здійснюватися двома способами: вербально та невербально. Вербальне спілкування – це такий вид міжособистісної комунікації, який опосередкований мовою як семіотичною системою, що здійснюється за допомогою слів. Головним засобом при цьому слугує мова, як система знаків. До основних вербальних способів передачі емоцій слід віднести лексичні, фонетичні, синтаксичні, фразеологічні та стилістичні засоби, які виступають інтегральною частиною емоційної мовної картини

світу. При невербальному спілкуванні засобом передачі інформації є такі знаки: пози, жести, міміка, інтонації, погляди, інтер'єр.

На синтаксичному рівні для вираження емоцій можуть вживатися окличні, питальні, еліптичні, інвертовані речення, вставні елементи. Серед фонетичних засобів вербалізації емоцій можна виділити закріпленість певних значень за певними звуковими кластерами, наприклад: звукосполучення [sl] передає неприємні асоціації: “*slime*” («слиз»), “*slither*” («зісковзувати»), “*slug*” («слимак»); [kr]: “*crash*” («крах»), “*crack*” («тріщина»), “*crunch*” («перелом»).

Для висвітлення особливостей концептуалізації був застосований аксіологічний критерій, що дозволив розділити емоції на позитивні, негативні та нейтральні. З іншого погляду, лексеми, що вербалізують емоції можна згрупувати відносно спрямованості їх семантики, стійкості та ступеня напруги. За критерієм спрямованості на самого мовця або інших людей, явищ тощо визначено, що лексемами, які структурують емоції, спрямовані на самого мовця, є: “*joy*” («радість»), “*pleasure*” («задоволення»), “*happiness*” («щастя»), “*delight*” («захват»), “*mirth*” («веселість»), “*pride*” («гордість»), “*remorse*” («каяття»).

За критерієм стійкості, тобто ступенем довготривалості або зумовленості певними обставинами / ситуаціями, стійкі емоції вербалізуються такими лексемами, як: “*happiness*” («щастя»), “*love*” («любов»), “*respect*” («повага»), “*pride*” («гордість»).

За ступенем напруги емоції поділяються на напружені та ненапружені. До напружених емоцій належать “*delight*” («захват»), “*desire*” («жадання»), “*remorse*” («каяття»), “*happiness*” («щастя»), “*pleasure*” («задоволення»), “*love*” («любов»), “*respect*” («повага»), “*pride*” («гордість»).

До ненапружених емоцій відносимо “*joy*” («радість»), “*mirth*” («веселість»), “*compassion*” («снівчуття»), “*interest*” («зацікавленість»), “*pity*” («жалість»).

Аналіз емотивної лексики дозволив розділити її на емотиви-номінативи *annoyance* ("роздратування"); емотиви-експресиви *"buddy"* («приятель»); емотиви-дискрептиви *"to turn green"* («позеленіти»).

Серед фразеологічних засобів виділяються також такі, що позначають позитивні та негативні емоції. Фразеологізми, на позначення позитивних емоцій розділяються на дві групи: 1) радість, захоплення; 2) здивування. Фразеологізми з соматичним компонентом, що мають позитивну конотацію можуть бути розподілені на окремі мікрополя: мікрополе «веселість», «тильність», «рішучість», «обдумування», «радість». Слід зазначити, що до соматизмів, які є компонентами фразеологічних одиниць у проаналізованих творах, належать *brains, eye, face, finger (thumb), foot, hand, head, heart* та *teeth*. Найчисельнішими є фразеологізми з компонентом *"heart"* («серце»), оскільки серце є символом емоційних переживань у більшості лінгвокультур.

Фразеологізми, що позначають негативні емоції розділяються на одиниці, які позначають назви кольорів, фразеологічні одиниці з лексемою *blood*, а також фразеологічні одиниці з назвою тварин.

Загалом проведений аналіз дозволяє наголосити, що вербалізація емоцій людини в англійській мові здійснюється як вербальними так і невербальними засобами актуалізації, однак вербальні мають кількісну перевагу.

Перспективою подальшого дослідження є встановлення лінгвокогнітивних аспектів об'єктивації англійськомовного макроконцепту ЕМОЦІЇ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефиренко Н. Ф. Теория языка. Вводный курс : учеб. пособ. Москва : Наука, 2004. 368 с.
2. Арнольд И. В. Стилистика английского языка. Москва : Высшая школа, 1981. 463 с.
3. Ахманова О. С. Основы компонентного анализа. Москва : МГУ, 1969. 98 с.
4. Бабчук Ю. Й. Просодичні характеристики вигуків у сучасному англійському дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2014. 19 с.
5. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание / пер. с англ. Москва : Русские словари, 1997. 411 с.
6. Виноградов В. В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. *Лексикология и лексикография* : избранные труды. Москва, 1977. С. 140–161.
7. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки. Москва : Эдиториал УРСС, 2002. 289 с.
8. Гончарова Н. Н. Языковая картина мира как объект лингвистического описания. *Известия ТулГУ. Гуманитарные науки*. Тула, 2012. №2. С. 396–405.
9. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию. Москва : Прогресс, 2000. 400 с.
10. Гуменюк І. І. Структурні та лексико-семантичні особливості фразеологічних одиниць із колоративами в англійській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Чернівці, 2010. 20 с.

11. Дмитриева Н. А. О соотношении слов «эмоция» и «чувство» в их историческом развитии. *Филологические науки*. Москва, 2014. С. 204–211.
12. Елизарова Г. В. Культура и обучение иностранным языкам. Санкт-Петербург : КАРО, 2005. 352 с.
13. Залевская А. А. «Образ мира» vs «языковая картина мира». *Картина мира и способы ее репрезентации* : науч. докл. конф. (г. Курск, 24 апр. 2003 г.) Курск, 2003. С. 41–47.
14. Захарова М. А. Стратегия речевого использования образных фразеологизмов английского языка. Москва : Инфра-М, 1999. 151 с.
15. Изард К. Психология эмоций. Санкт-Петербург : Питер, 2003. 464 с. изд. Москва : Наука, 1989. 314 с.
16. Калита А. А. Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання. Київ : КДЛУ, 2001. 351 с.
17. Караулов Ю. Н. Общая и русская идеография. Москва : Наука, 1976. 356 с.
18. Кириченко С. Деякі особливості вираження емоцій в сучасній англійській мові : збірник наукових праць / за ред. : О. В. Мішукова. Херсон, 2002. С. 128–130.
19. Киселюк Н. П. Вербальні та невербальні засоби актуалізації емоційного стану радості в художньому дискурсі (на матеріалі англійської прози ХХ-ХХІ століть) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2009. 20 с.
20. Корнилов О. А. Языковые картины мира как производные национальных менталитетов : уч. пос. 2-е изд., испр. и доп. Москва : ЧеРо, 2003. 349 с.
21. Крисанова Т. О. Співвідношення емотивного та оцінного компонентів висловлювань, що передають негативну оцінку адресата. *Філологічні студії*. Луцьк, 2001. № 2. С. 70–73.

22. Кубрякова Е. С. Роль словообразования в формировании языковой картины мира. Роль человеческого фактора в языке. *Язык и картина мира* / отв. ред. Б. А. Серебренников. Москва : Наука, 1988. С. 141–172.
23. Кузенко Г. М. Эмотивність на різних мовних рівнях. *Наукові записки Києво-Могилянської академії. Філологічні науки*. Київ, 2000. № 6. С. 76–82.
24. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка : учеб. пособ. Дубна : Феникс, 2005. 488 с.
25. Литвинов П. П. 3500 английских фразеологизмов и устойчивых словосочетаний. Москва : Астрель, 2007. 288 с.
26. Лобода Ю. А., Поворознюк Р. В. Практикум з усного перекладу англomовних текстів гуманітарного спрямування : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2013. 448 с.
27. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика : учеб. пособие. Минск : ТетраСистемс, 2004. 256 с.
28. Морковкин В. В., Морковкина А. В. Русские агнонимы. Москва : Наука, 1996. 415 с.
29. Озюменко В. И. Грамматическое выражение эмоций в английском языке. *Вестник РУДН. Русский и иностранные языки*. Москва, 2005. № 1. С. 174–180.
30. Постовалова В. И. Картина мира в жизнедеятельности человека. Роль человеческого фактора в языке. *Язык и картина мира* / отв. ред. Б. А. Серебренников. Москва : Наука, 1988. С. 8–69.
31. Смит Л. П. Фразеология английского языка / пер. А. С. Игнатъевой. Москва : Учпедгиз, 1959. 208 с.
32. Спиноза Б. Этика. Москва : Мир книги, 2010. 480 с.
33. Телия В. Н. Русская фразеология : Семантический, прагматический и лингвокультурный аспекты. Москва : Школа «Языки русской культуры», 1996. 288 с.

34. Трофімова О. В. Структура та семантика фразеологічних одиниць на позначення негативних емоційних станів в англійській мові. *Науковий журнал Studia Germanica et Romanica. Іноземні мови*. Донецьк, 2010. № 1. С. 51–67.

35. Трофімова О. В. Фразеологічна репрезентація негативних емоцій в англійській та українській національних картинах світу. Процедури концептуального аналізу в різноструктурних мовах. *Вісник Донецького національного університету. Філологічні науки*. Донецьк, 2012. С. 195–234.

36. Финикова И. В. Содержательный и функциональный потенциал понятия языковая картина мира в современных лингвистических исследованиях. *Вестник Московского государственного лингвистического университета. Гуманитарные науки*. Москва, 2019. №1 (817). С. 342–355.

37. Харченко В. К. Разграничение оценочности, образности, экспрессивности и эмоциональности в семантике слова. *Русский язык в школе*. Москва, 1976. №3. С. 66–71.

38. Цветков Я. Атлас стереотипов и предрассудков. Москва : Альпина нон-фикшн, 2013. 80 с.

39. Шамаєва Ю. Ю. Методологічні засади дослідження вербалізованих концептів емоцій. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. Житомир, 2011. № 56. С. 187–191.

40. Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка. Москва : Высшая школа, 1985. 160 с.

41. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. Воронеж : ВГУ, 1987. 190 с.

42. Шаховский В. И. Лингвистическая теория эмоций : монография. Москва : Гнозис, 2008. 416 с.

43. Шаховский В. И. Проблема разграничения экспрессивности и эмотивности как семантической категории лингвостилистики. *Проблемы семасиологии и лингвостилистики*. Рязань, 1975. Вып. 2. С. 53–67.

44. Шумейко О. В. Лінгвальні засоби передачі негативних базових емоцій в американському варіанті англійської мови (на матеріалі сучасної прози) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2013. 20 с.
45. Barrett L. F. Language as context for the perception of emotion. *Trends in Cognitive Sciences*. Boston. 2007. № 11. P. 327–332.
46. Barrett L. F. Solving the emotion Paradox : Categorization and the experience of emotion. *Personality and social psychology review*. Boston, 2006. № 10 (1). P. 20–46.
47. Besemeres M. Translating one's self : Language and selfhood in crosscultural autobiography. Oxford : Peter Lang, 2002. 297 p.
48. Donald M. A mind so rare : The evolution of human consciousness. New York : Norton, 2001. 371 p.
49. Ekman P. Emotions Revealed. New York : Henry Holt, 2004. 304 p.
50. Goddard C. A culture-neutral metalanguage for mental state concepts. *Language and Cognitive Structure*. Amsterdam, 2007. V. 2. P. 11–35.
51. Kitayama S. Emotion and Culture : Empirical studies of mutual influence. Washington DC : American Psychological Association, 1994. 383 p.
52. Lakoff G. Philosophy in the Flesh. The Embodied Mind and its Challenge to Western Thought. New York : Basic Books, 1999. 624 p.
53. Reuning K. Joy and Freude. A Comparative Study of Linguistic Field of Pleasurable Emotions in English and German. Pennsylvania : Swarthmore, 1941. 174 p.
54. Weisgerber L. Vom Weltbild der deutschen Sprache I Halbband : die Inhaltbezogene Grammatik. Düsseldorf : Padagogischer Verlag Schwann, 1953. 267 s.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

55. Убальдо Н. Иллюстрированный философский словарь. Москва : БММ АО, 2006. 584 с.

56. CAD – Cambridge Idioms Dictionary. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 505 р. URL : <https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/idiom> (дата звернення: 10.08.2020).

57. CED – Collins English Dictionary. New York : Harper Collins Publishers, 2006. 8th Edition. URL : <https://www.collinsdictionary.com/> (дата звернення: 25.08.2020).

58. LDCE – Longman Dictionary of Contemporary English. URL : <http://www.ldoceonline.com/> (дата звернення: 05.08.2020).

59. OED – Online Etymology Dictionary / уклад. Douglas Harper. URL : <http://www.etymonline.com/> (дата звернення: 23.08.2020).

60. OLD – Oxford Learner's Dictionaries. URL : <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (дата звернення: 19.08.2020).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

61. Моем У. С. Театр : книга для читання англійською мовою. Методична і філологічна обробка тексту, довідкові матеріали і коментар В. В. Євченко, С. І. Сидоренко. Вінниця : Нова Книга, 2006. 360 с.

62. Christie A. Selected stories. London : Harpercollins Pub Ltd, 2002. 536 р.

63. Pristley J. B. Selected stories. Norfolk : Turnpike Books, 2014. 128 p.
64. Rowling J. K. Harry Potter and the Goblet of Fire. London : Bloomsbury, 2010. 640 p.
65. Shaw B. Short stories. London : Peguine books, 2007. 240 p.
66. Wilde O. The importance of being earnest. London : Prestwick House Inc., 2005. 76 p.

SUMMARY

The presented paper deals with the analysis of verbalization of emotions in the English language world picture.

The object of the work is corpus of lingual units that verbalize emotions.

The aim of the research consists in revealing language means of emotions conceptualization in the English language. It determined the accomplishment of such objectives as:

- to systematize the theoretical and methodological principles of the study of emotions in linguistics;
- to identify the emotional features of the English picture of the world;
- to establish ways of verbalization of emotions in English;
- to characterize lexical and phraseological means of conceptualization of emotions in English;
- to analyze the peculiarities of the functioning of emotional language means in literary discourse.

Emotional verbalizers were classified according to various criteria, in particular, according to the criterion of orientation - to the speaker or to other people, according to the criteria of stability - stable and temporary; according to the degree of tension - tense and unstressed; according to axiological criteria - positive and negative. Phraseologisms that denote positive emotions are divided into two groups: 1) joy, admiration; 2) surprise. Phraseologisms with a somatic component that have a positive connotation can be divided into separate verbalization microfields. Phraseologisms denoting negative emotions are divided into units denoting the names of colors, phraseological units with the lexeme blood, as well as phraseological units with the name of animals.

Keywords: *emotion, lexico-semantic field, lexico-semantic variant, nucleus periphery*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Інаценко Катерина Анатоліївна, студентка 2 курсу, форми навчання заочна, факультету іноземної філології спеціальність 035.Філологія, освітня програма мова і література (англійська), адреса електронної пошти inatsenko2308@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Особливості концептуалізації емоцій в англійськомовній картині світу» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;
- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____